

Izražavanje doživljaja o književnoumjetničkom tekstu u nastavi hrvatskoga jezika

Gradečki, Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:968650>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

LAURA GRADEČKI

DIPLOMSKI RAD

IZRAŽAVANJE DOŽIVLJAJA O
KNJIŽEVNOUMJETNIČKOME TEKSTU U
NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

Petrinja, lipanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Petrinja)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Laura Gradečki

TEMA DIPLOMSKOGA RADA: Izražavanje doživljaja o književnoumjetničkome tekstu u nastavi Hrvatskoga jezika

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Vladimira Velički

SURADNICA PRI IZRADI DIPLOMSKOGA RADA: Božica Vuić, prof.

Petrinja, lipanj 2018.

Zahvala:

Nakon petogodišnjeg sveučilišnog obrazovanja želim zahvaliti svim profesorima Učiteljskog fakulteta u Petrinji, posebice svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Vladimiri Velički te profesorici Božici Vuić, suradnici pri izradi ovog diplomskog rada, što je uvijek pokušavala izvući najbolje iz mene i što me sa strpljenjem vodila, upućivala i savjetovala tijekom izrade ovog diplomskog rada.

Posebnu zahvalnost dugujem i profesorici Mirjani Milanović što mi je svojom osobnošću, riječima i predavanjima otvorila nov pogled na život i svijet. Uz profesoricu Milanović, veliko hvala i profesorici Ivi Gruić na usmjeravanju i savjetima kojima su pomogle u nastajanju ovog diplomskog rada.

Također, zahvaljujem svojem dečku, Hrvoju Medvercu, njegovoj obitelji; Nadici i Željku, Ivi i Matiji, svojoj obitelji; ponajprije, teti i tetku Ljiljani i Peri Mijić te svojim prijateljicama Josipi Tomić, cimericama Ivi Malčić, Lei Fišić, Matei Čolak, Ana Mariji Sokolić, Anđeli Miloloži i ostalim prijateljima na svoj podršci, strpljenju, vremenu, smijehu i ljubavi bez koje cijelo ovo studiranje ne bi bilo ovako uspješno i zabavno.

I, na kraju, najveću zahvalnost dugujem svojim roditeljima, Leonidu i Terezi što su uvijek bili tu, hvala na svojoj ljubavi, brizi, odricanju i mukotrpnom radu koji su uložili da bih bila ovdje gdje sam sada.

Hvala Vam!

SADRŽAJ	
SAŽETAK.....	6
SUMMARY	7
1. UVOD.....	8
2. METODIČKI SUSTAVI U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI.....	9
2.1. Interpretativno-analitički sustav.....	13
2.2. Korelacijsko-integracijski sustav	14
3. OBJAVLJIVANJE (IZRAŽAVANJE) DOŽIVLJAJA I NJEGOVA KOREKCIJA	17
3.1. Važnost doživljajno-spoznajne motivacije za učenike u objavi doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika	18
3.2. Stvaranje ugodaja tijekom interpretativnoga čitanja u funkciji objave doživljaja.....	20
3.3. Važnost bogaćenja rječnika za objavu doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika	21
4. PROBLEMATIKA OBJAVE DOŽIVLJAJA U INTERPRETACIJI KNJIŽEVNOUMJETNIČKOGA TEKSTA	23
5. ALTERNATIVNE MOGUĆNOSTI PROVEDBE OBJAVE DOŽIVLJAJA	25
5.1. Objava doživljaja kroz psihologijske tehnike.....	27
5.2. Objava doživljaja pomoću dramskih tehnika.....	30
6. ISTRAŽIVANJE	34
6.1. Istraživačka pitanja.....	34
6.2. Metodologija istraživanja	34
6.2.1. Postupci i instrumenti	34
6.2.2. Uzorak ispitanika	35
6.2.3. Način provođenja i statistička analiza.....	36
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA PRIKUPLJENI UPITNIKOM	37

7.1.	Nastavni sati interpretacije književnoumjetničkoga teksta	37
7.2.	Važnost i drugačiji načini provedbe objave doživljaja i njegove korekcije.....	46
8.	RASPRAVA.....	52
9.	ISTRAŽIVANJE METODIČKE PRAKSE	53
9.1.	Opažanje nastavnih sati	53
9.1.1.	Opažanje nastavnoga sata u trećemu razredu Osnovne škole Dragutina Tadijanovića.....	53
9.1.2.	Opažanje nastavnoga sata u četvrtomu razredu Prve osnovne škole Petrinja.....	54
9.2.	Individualni sati.....	54
9.2.1.	Dramske tehnike - kreativniji načini provedbe objave doživljaja	55
9.2.2.	Psihologijske tehnike - kreativniji načini provedbe objave doživljaja.....	60
10.	ANALIZA PROVEDENIH SATI.....	68
11.	ZAKLJUČAK.....	71
12.	POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA.....	73
13.	LITERATURA	75
14.	PRILOZI.....	77
	Prilog 1 - Lingvometodički predložak: pjesma „Što mi se tužio hrast”	77
	Prilog 2 - Lingvometodički predložak: priča „Lan”	78
	Prilog 3 - Anketni upitnik.....	79
	Prilog 4 - Djelomične pisane priprave.....	81
15.	KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	104
16.	IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	105

SAŽETAK

Ovaj se diplomski rad bavi istraživanjem novih načina provedbe objave doživljaja pri analizi književnoumjetnočkoga teksta. Novi načini potraženi su u dramskim i psihologijskim tehnikama. Rad se temelji na istraživanju koje se sastoji od ispitivanja mišljenja 60 učitelja razredne nastave o ovoj etapi nastavnoga sata pomoću polustrukturiranoga upitnika te praktičnoga dijela koji je proveden u dva treća i dva četvrta razreda. Prvim dijelom istraživanja došlo se do spoznaja o mišljenjima učitelja o objavi doživljaja i važnosti ove etape nastavnoga sata u daljnjoj interpretaciji teksta. Analiza rezultata provedenoga istraživanja pokazuje da većina učitelja provodi objavu doživljaja, smatra ju važnom za daljnju interpretaciju teksta. Nadalje, rezultati pokazuju da neki učitelji koriste različite načine objave doživljaja, dok neki kažu kako nemaju dovoljno znanja o drugačijim načinima provedbe objave doživljaja i željeli bi ih bolje upoznati. Praktični dio istraživanja pokazao je da su učenici vrlo otvoreni za drugačije načine provedbe objave doživljaja i kako su im korištene dramske i psihologijske tehnike bile dobar predložak za verbalizaciju svojih misli i osjećaja. Rezultati ovoga istraživanja mogu biti predložak za pronalazak atraktivnijih i učinkovitijih načina provedbe izražavanja doživljaja o književnoumjetničkomu tekstu.

Ključne riječi: (izražavanje) objava doživljaja, misli i osjećaji, dramske tehnike, psihologijske tehnike

SUMMARY

This graduation thesis deals with the exploration of new ways of expressing emotional experience during the analysis of a literary texts. New ways have been found in dramatic and psychological techniques. The paper is based on a study which investigated the opinions of 60 classroom teachers regarding this phase of a lesson using a semi-structured questionnaire, and which included lessons taught in two third and two fourth grades. The first part of the research provided data on the opinions of the teacher about the expression of emotional experience and the importance of this phase in further interpretation of the text. The analysis of obtained results shows that most teachers carry out the expression of emotional experience and consider it important for further interpretation of the text. Further, the results show that some teachers use different ways of expressing emotional experiences, while some say they do not have enough knowledge to introduce different ways of expressing emotional experience and would like to learn them. The practical part of the research, i.e. teaching, showed that students were very open to different ways of expressing their experiences, and that the dramatic and psychological techniques which were used were a good model for verbalizing their thoughts and feelings. The results of this research can be a model for finding more attractive and more effective ways of expressing the experience of literary texts.

Keywords: expression of experiences, thoughts and feelings, drama techniques, psychological techniques

1. UVOD

„Doživljaj, u psihologiji, jednostavan ili složen psihološki proces dostupan subjektivnom uvidu, opažanju pa i prosudbi. Najjednostavniji je doživljaj osjet koji nastaje izravnim podraživanjem osjetnih organa (vidni osjet, slušni osjet), a složeniji se doživljaji nazivaju perceptima. Među najstroženijima su emocionalni doživljaj, primjerice doživljaj ljepote umjetničkog djela, doživljaj ljubavi i drugi. U običnom govoru doživljaj ima općenitije značenje.” (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16093>, pristupljeno 17. 06. 2018.)

Navedeni doživljaji ne mogu se uvijek lako izraziti. Odrasla osoba često ne može u istom trenutku verbalizirati svoje misli i osjećaje. Za to joj je potrebno više vremena ili drugačiji način izraza. S istim problemom susreću se i djeca predškolske i školske dobi. Često su u situacijama izražavanja svojih misli i osjećaja. U tim situacijama djeca u većini slučajeva ne mogu verbalizirati svoje misli zbog nedostatka rječnika, koncentracije, manjka iskustva ili drugih vanjskih uvjeta.

Doživljaji se najčešće ispituju u nastavi Hrvatskoga jezika, pri interpretaciji književnoga teksta kada u sustavu školske interpretacije (Rosandić, 2008), u četvrtoj etapi *objava doživljaja i korekcija* učenici moraju izraziti svoj doživljaj književnoumjetničkoga teksta. Među metodičarima i proučavateljima nastave Hrvatskoga jezika vode se polemike je li objava doživljaja uopće potrebna, s obzirom na to da učenici u većini slučajeva ne mogu izraziti svoje doživljaje ili ih izražavaju stereotipno.

Ovaj diplomski rad bavi se upravo navedenom problematikom. Njime su se željeli pronaći drugačiji načini provedbe doživljaja o književnome tekstu, stoga je provedeno opsežno istraživanje koje se sastojalo od ispitivanja učitelja razredne nastave o problematici i važnosti objave doživljaja te od istraživanja metodičke prakse. Prvim dijelom željeli su se ispitati stavovi učitelja o važnosti objave doživljaja te kakve načine oni koriste kako bi učenici bolje izrazili svoje doživljaje književnoumjetničkoga teksta. Drugi dio istraživanja ispitivao je nove načine provedbe doživljaja kroz psihologijske i dramske tehnike te reakcije učenika na njih. U radu će prvo biti prikazan teorijski okvir vezan uz navedenu problematiku, a zatim će se prikazati rezultati provedenoga istraživanja.

2. METODIČKI SUSTAVI U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI

Metodičke sustave nastave književnosti u metodičku je teoriju uveo Dragutin Rosandić (1986, 2005), no oni su u stalnom razvoju budući da su pod utjecajem različitih teorija učenja i poučavanja. (Bežen, 2008, str. 302) Ante Bežen kaže da je metodički sustav zapravo zamisao izvođenja nastavnoga procesa određena međusobnim odnosom i ulogom čimbenika toga procesa tijekom izvođenja. Pod pojmom nastavnoga procesa podrazumijeva književni tekst (nastavni sadržaj), učenika, učitelja, organizacijski oblik te nastavne metode i sredstva. (Bežen, 2008) S druge strane, Rosandić metodičke sustave nastave književnosti dijeli „prema njihovoj usmjerenosti i organizaciji na: dogmatsko-reproduktivni, reproduktivno-eksplikativni, interpretativno-analitički, problemsko-stvaralački, korelacijsko-integracijski, komunikacijski, otvoreni, multimedijски i timski sustav.”(Rosandić, 2005, str. 203) Prema Beženu (2008) nazivlje metodičkih sustava nešto je drugačije pa tako kod njega postoji reproduktivni, eksplikativni, interpretativni, problemski, korelacijsko-integracijski, otvoreni ili komunikacijski. Nadalje, Težak (1996) metodičke sustave dijeli na gramatičko-književni, dogmatsko-reproduktivni, analitičko-eksplikativni, problemsko-stvaralački, integracijsko-korelacijski te lingvističko-komunikacijski. Slijedi općenit prikaz njihovih glavnih značajki u tabličnom prikazu kako ih je Bežen razvrstao.

Tablica 1. Metodički sustavi u metodici književnosti i pripadajući čimbenici(Bežen, 2008. str. 302./303./304.)

Metodički sustav nastave književnosti	Glavne značajke
Reproduktivni	<ul style="list-style-type: none">➤ učitelj predaje, učenik reproducira➤ znanje se mjeri količinom naučenih činjenica➤ frontalni rad, jednosmjerna komunikacija, metoda izlaganja, klasična metodička sredstva (književni tekst, lektirna izdanja, udžbenik)

<p style="text-align: center;">Eksplikativni</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učitelj eksplicira, učenik reproducira svojim riječima te daje svoj stav ➤ književno djelo poticaj za razmišljanje ➤ frontalni rad, metoda izlaganja sa širim objašnjavanjem, metoda rada na tekstu
<p style="text-align: center;">Interpretativni</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učitelj polazi od doživljaja književnog djela, slijedi interpretacija s učenicima ➤ književno djelo pobuđuje estetske doživljaje i razmišljanja, važan jezik djela ➤ učenik je estetski subjekt, sudjeluje u interpretaciji s učiteljem ➤ učitelj organizator, mediji, uz njega, izvor znanja ➤ frontalni rad, rad u skupinama, individualno, dvosmjerna komunikacija, dijaloška metoda, interpretativno čitanje, metoda rada na tekstu
<p style="text-align: center;">Problemski</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učitelj je organizator, učenik samostalno rješava probleme, teorija problemske nastave ➤ književni tekst predložak za učenje književnosti ➤ učenik ima kritički odnos prema tekstu ➤ učitelj organizira problemsku situaciju i postavlja probleme, raspravlja o rezultatima ➤ samostalan rad učenika, istraživačka metoda, uporaba literature, dvosmjerno komuniciranje, rasprava
<p style="text-align: center;">Korelacijsko-integracijski</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ povezivanje nastavnih sadržaja unutar predmeta i među predmetima, teorija međupredmetnih veza i integrirane nastave ➤ književni tekst povezan sa sadržajima jezika, izražavanjem i medijima te drugim predmetima koji pomažu u tumačenju teksta ➤ učenik, učitelj, oblici rada, komunikacija, metode i sredstva nisu uvjetovani, mogu biti kao u svakom od sustava
<p style="text-align: center;">Projektne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učenici izrađuju projekt o temi u kojemu povezuju spoznaje o toj temi iz različitih izvora, teorija didaktičkog projekta ➤ književni tekst središnji element oko koga se vežu spoznaje vezane uz temu teksta, nakon toga tema se višeizvorno sistematizira i sintetizira ➤ učenik sam oblikuje projekt na zadanu temu ➤ učitelj pomaže u odabiru teme i izvora, kontrolira sistematizaciju i sintezu ➤ skupni rad, rad u parovima, individualni

	<p>rad, višesmjerno komuniciranje, metoda istraživanja, raspravljanje, rad na tekstu i drugim izvorima znanja</p>
Komunikacijski	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učenici književni tekst upoznaju u lancu komunikacijskih situacija, teorija književnoestetske komunikacije ➤ književni tekst raščlanjuje se u sadržajne cjeline, one se uključuju u komunikacijske situacije ➤ učenici sami rade u skupinama i povezuju komunikacijske situacije u lanac koji se zatvara u sintetiziranu cjelinu ➤ učitelj organizator komunikacijskih situacija, nadzire povezivanje u cjelinu ➤ višesmjerno komuniciranje, rad na tekstu, rad pojedinaca, skupina i parova, okrugli stol
Otvoreni	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učenici sami izabiru tekstove, teorija slobodne nastave ➤ književni tekst učenici izabiru individualno i samostalno ➤ učenici slobodno odabiru tekstove, načine rada, nisu ograničeni vremenom, razredom, prostorom ➤ učitelj pomaže u pronalaženju književnih tekstova ➤ višesmjerna komunikacija, rad na tekstu i drugim izvorima individualno, u paru ili u skupinama
Multimedijski	<ul style="list-style-type: none"> ➤ mediji sudjeluju u učenju književnosti, teorija pojedinih medija ➤ književni tekst je ravnopravan elektronskom tekstu, uzima se iz tiskane ili elektronske knjige ➤ učenik radi pod vodstvom učitelja na medijskim testovima, nije u potpunosti samostalan ➤ učitelj organizira multimedijско učenje pribavljanjem izvora, kontrolira tijek rada i učinke ➤ oblici rada, komunikacija, metode i sredstva mogu biti kao i u drugim sustavima
Timski	<ul style="list-style-type: none"> ➤ sudjeluju dva ili više sudionika u ulozi učitelja, timska i integrirana nastava ➤ tekst se kombinira s drugim vrstama, glazbom, likovnim djelima na elektronskim nosačima zvuka i slike ➤ učenici rade s više učitelja, promjenjiva samostalnost ➤ tim učitelja (pravi učitelj, književnik, glumac, pjevač), dijele poslove po stručnosti, kontroliraju sintezu naučenog ➤ oblici i metode korelacijske, problemske i projektne nastave

Učitelj, s obzirom na metodičke sustave, odlučuje koji će sustav za određeni nastavni sat književnosti¹ odabrati razmišljajući pritom o svim teorijama pomoću kojih će nastava književnosti biti uspješno realizirana. Nakon odabranog metodičkog sustava pronalazi adekvatne metode i postupke putem kojih će prenijeti znanje nastavnom subjektu. Prilikom odlučivanja za metodu rada učitelj, kao oživotvoritelj metode, pita se: na koje sastavnice usmjeriti tijekom nastave i nastavnu djelatnost te kako će otkriti u pojedinim dijelovima teksta put do učenika. (Kovačević, 1997) Budući da postoje razni čimbenici, sadržaji i određenja koji uvjetuju nastavni sat, važno je znati da svi sustavi ne mogu biti adekvatni za sve nastavne etape i situacije.

Uz metodičke sustave u opusu metodičke literature potrebno je razjasniti i pojam metodičkoga pristupa koji se često poistovjećuje s pojmom metodičkog sustava. Diklić kaže kako:

”Pristup razumijeva primjenu određenih (pojedinačnih) komponenata metodičkog sustava u interpretaciji. Međutim, metodički sustav temelji se na cjelovitoj primjeni odrednica sustava. On predstavlja cjelokupnu metodičku strategiju: cilj, izbor nastavnih metoda i metodičkih postupaka, organizacijske oblike, nastavna sredstva, aktivnost učenika i nastavnika“ (Diklić, 1990, str. 23)

Nadalje, Težak govori da se metodički sustavi i metodički pristupi međusobno nadopunjuju, točnije mogu se paralelno kombinirati u jednoj nastavnoj jedinici. (Težak, 1996) Dakle, iz navedenoga se može zaključiti kako se za jedan nastavni sat mogu primijeniti značajke različitih sustava što označavamo kao pristupe dok nam temeljni sustav ostaje isti. Primjerice, reproduktivni i eksplikativni sustavi jedni su od zastarjelih sustava u kojima se u praksi rjeđe nalaze značajke drugih metodičkih sustava. Metodički sustavi u kojima su zastupljene te značajke su korelacijsko-integracijski, multimedijски i timski sustav. U njima oblici rada, komunikacija, metode i sredstva mogu biti kao i u ostalim sustavima uzimajući u obzir posebne zahtjeve koje traži svaki sustav zasebno. (Bežen, 2008)

¹ Težak govori o metodičkim sustavima u nastavi jezika. Međutim, moguće ih je prilagoditi nastavi književnosti.

U nastavku će biti više riječi o interpretativnom i korelacijsko-integracijskom sustavu budući da su isti korišteni za istraživanje metodičke prakse što je prikazano u ovome diplomskom radu.

2.1. Interpretativno-analitički sustav

U prethodnome poglavlju navedeno je kako učitelj, s obzirom na metodičke sustave, odlučuje koji će sustav za određeni nastavni sat književnosti odabrati. Jedan od metodičkih sustava koji je odabran za istraživanje metodičke prakse u ovome radu jest interpretativno-analitički sustav, stoga će u nastavku biti pobliže objašnjen.

U navedenom sustavu književno djelo postaje temeljni sadržaj nastavnoga procesa, a interpretacija najvažniji oblik nastavnoga rada. Struktura nastavnoga sata prilagođava se doživljajno-spoznajnim zakonitostima pa su u primanju književnoga djela ključni upravo doživljajni i spoznajni procesi. Djelo postaje predmet estetskoga uživanja i spoznaje. Nadalje, važno je reći da je ovaj sustav uporište pronašao u spoznajnoj teoriji i psihologiji estetskoga doživljavanja i spoznavanja. S obzirom na to određene su i faze komunikacije između djela i njegovoga primatelja. (Rosandić, 2005)

Faze komunikacije vidljive su u strukturi nastavnoga sata interpretacije. Provedene su kroz doživljajno-spoznajnu motivaciju, najavu teksta i lokalizaciju, interpretativno čitanje, emocionalno-intelektualnu stanku, objavljivanje i korekciju doživljaja, interpretaciju, sintezu i zadatke za samostalni rad učenika². (Rosandić, 2005) Svaka od navedenih faza podrazumijeva komunikaciju, kako između djela i učenika, tako i između djela i učitelja. Rosandić (2005) kaže da se kroz fazu doživljajno-spoznajne motivacije aktivira emocionalno, intelektualno, moralno i spoznajno iskustvo koje se integrira u svijet djela, dok se kroz interpretativno čitanje kod učenika izaziva doživljaj koji iskazuje riječima.³ Učenik u ovome sustavu, kroz navedene faze:

²Lazarich (2017) kaže da je ova je struktura sata primjenjiva u različitim metodičkim sustavima u interpretaciji bilo kojega teksta, na svim stupnjevima obrazovanja.

„sudjeluje pri otkrivanju svijeta koji je ostvaren u umjetničkom djelu, on izražava svoja zapažanja i sudove o djelu. Takvim usmjeravanjem razvija se književna senzibilnost, aktivan odnos prema književnom djelu, kritički stav i zanimanje za čitanje” (Rosandić, 2005, str. 204)

U ovome sustavu posebnu pažnju prima jezik umjetničkoga djela pri čemu se za analizu koriste dijaloška metoda i metoda rada na tekstu. Koristeći ove metode učitelji postaju organizatori procesa koji učeniku pružaju da osvijesti svoje doživljaje i stekne spoznaje o književnoj umjetnosti. Važno je reći kako učitelj nije jedini izvor znanja na putu do učenikove spoznaje. Uz književni tekst postoje i drugi izvori književnih informacija.⁴ (Rosandić, 2005) Te informacije put do učenika pronalaze kroz čelni (frontalni) rad, rad u skupinama i individualno, dvosmjernom komunikacijom, dijaloškom metodom, interpretativnim čitanjem te metodom rada na tekstu. (Bežen, 2008)

Iako već ustaljeni, nastavni sat književnosti u interpretativno-analitičkome sustavu nudi adekvatnu podlogu za usavršavanje i nove mogućnosti za istraživanje objave doživljaja u nastavi hrvatskoga jezika. Ovaj sustav često je korišten u nastavi književnosti, stoga je jedan od ciljeva istraživanja provedenoga u ovome radu, koristeći ovaj sustav, pronaći nove načine provedbe etape objave doživljaja. Isto se želi postići koristeći korelacijsko-integracijski sustav čiji teorijski okvir slijedi u idućem poglavlju.

2.2. Korelacijsko-integracijski sustav

Novi načini provedbe objave doživljaja, u ovome radu, traženi su u korelacijsko-integracijskom sustavu. U osnovi sustava je teorija međupredmetnih veza i integrirane nastave, a ona poticaj nalazi u komparativnoj didaktici te komparativnoj estetici.⁵ Javlja se šezdesetih godina prošloga stoljeća. Tada se u program Hrvatskog jezika uključuju sadržaji drugih umjetnosti poput glazbene,

⁴Ovdje je moguće za provedbu nastavnog sata iskoristiti i različite metodičke pristupe kako bi učenik došao do spoznaje.

⁵(http://darhiv.ffzg.unizg.hr/8680/1/Ana%20Pavlović%20-%20diplomski%20rad_%20Korelacijsko-integracijski%20sustav%20u%20poučavanju%20dnevnika%20Anne%20Frank.pdf, pristupljeno 4. travnja 2018)

likovne, filmske i drugih.⁶ Prema Težaku, ovim sustavom, pokušalo se suprotstaviti negativnostima gramatičko-književnoga sustava u obradi jezičnih sadržaja. Budući da se u ovom radu, također, želi suprotstaviti stagnaciji, klasičnoj, zastarjeloj interpretaciji i nefunkcionalnim pitanjima pri objavi doživljaja kao etapi sata, odabran je korelacijsko-integracijski sustav. Prema Krumes Šimunović i Blekić (2013), Visinko kaže:

"Današnja istraživanja na području književnosti pokazuju da korelacijsko-integracijski metodički pristup u nastavi Hrvatskoga jezika produbljuje doživljaj likova i situacija i potiče učenike na razvijanje osobnog izraza prilikom iskazivanja doživljaja, ali i spoznaje književnoumjetničkoga teksta (Visinko, 1994, 47)."

Iz navedenog proizlazi da ovaj sustav nudi brojne mogućnosti kao i prednosti, potiče „unutarpredmetno i međupredmetno prožimanje i povezivanje sadržaja s ciljem integracije novoga znanja u učenikovo spoznajno, emocionalno i životno iskustvo.”⁷ Temelji se na povezivanju nastavnih područja u okviru nastavnoga predmeta pod kojim se podrazumijeva književnost, scensku i filmsku umjetnost, jezik, izražavanje i stvaranje, zatim predmeta u okviru odgojno-obrazovnoga područja (književnosti, filmske i scenske umjetnosti i jezika s likovnom i glazbenom kulturom te nastavom stranih jezika) te odgojno-obrazovnih područja (jezično-umjetničkog s društveno-povijesnim i drugim odgojno-obrazovnim područjima). (Rosandić, 2005) Lazzarich (2017) objašnjava: kada se povezuju sadržaji unutar istoga obrazovnoga područja govorimo o unutarpredmetnoj korelaciji, a kada se spajaju različita predmetna područja, riječ je o međupredmetnoj korelaciji. U nastavi se najčešće provodi tematska („proučavanje teme iz rakursa različitih obrazovnih kutova” (Lazzarich, 2017, str. 239)) i strukturna korelacija („proučavanje odnosa (strukture) objedinjavanjem dvaju ili više odgojno-obrazovnih područja” (Lazzarich, 2017, str. 239)). Lazzarich (2017) dalje navodi kako se takvim pristupom izbjegava formalizam u nastavi i puko nabranje činjenica dok se promiče funkcionalnost učenja i usmjerenost na učenike, njihovo pamćenje i usvajanje znanja. Također, daje

⁶Benjak, Ljubešić prema Npiv trgovinske škole za zanimanja prodavača iz 1967.

⁷(file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/ZS_Vol_59_No_1_Krumes_Simunovic_Blekić%20(1).pdf, pristupljeno 3. travnja 2018)

primjere kako unutarpredmetnoga povezivanja poput povezivanja gramatike i ostalih područja nastave materinskoga jezika, povezivanja lektire i jezičnoga izražavanja i stvaralaštva, književnosti i medijske kulture, književnosti i jezičnoga izražavanja, književnosti, medijske kulture i dramskoga odgoja tako i međupredmetne korelacije gdje spominje korelaciju između književnosti i glazbe, likovne kulture, nastave materinskoga jezika i filma, književnosti, jezika i filma, Hrvatskoga jezika i Matematike, povezivanja Građanskoga odgoja i obrazovanja i književnosti i druge primjere.

Da se ovim sustavom promiče funkcionalnost učenja i usmjerenost na učenje, svjedoči i položaj učitelja u nastavi. Naime, učitelj posebnu pažnju mora pružiti planiranju nastavnoga gradiva i samoj pripremi za nastavni sat. (Benjak, Ljubešić, 2013) On je organizator i partner učenicima u pronalasku novih spoznaja. Također, učenika mora potaknuti na aktivnost, a to će učiniti pravilnim izborom načina rada. Iz toga proizlazi da izbor metoda, postupaka i oblika rada može biti kao i u ostalim sustavima, međutim, mora biti adekvatan i primjeren da bi ciljevi nastavnoga sata bili uspješno realizirani. Ana Pavlović, u svome diplomskom radu, kaže kako je samostalan istraživački rad ili rad u skupinama jedan od najpoželjnijih oblika rada „u kojima učenici mogu iskazati svoje sposobnosti i vidjeti rezultate svoga rada“ (http://darhiv.ffzg.unizg.hr/8680/1/Ana%20Pavlović%20-%20diplomski%20rad_%20Korelacijsko-integracijski%20sustav%20u%20poučavanju%20Dnevnika%20Anne%20Frank.pdf, pristupljeno 4. travnja 2018.) Navodi da takav način rada, s prilagođenim korištenjem metoda, postupaka i oblika rada, osim što pridonosi boljem razumijevanju nastavnoga sadržaja, uvelike utječe na intrinzičnu motivaciju učenika.

Dakle, iz svega navedenoga, uloga je učitelja da organizira nastavu tako da aktivira učenika odgovarajućim metodama, postupcima i oblicima rada te mu bude partner u učenju i povezivanju sadržaja. Treba poticati suradničko učenje i pomno isplanirati korištenje sustava. Učitelj treba biti fleksibilniji u rasporedu strukture sata, s time da osnovni segmenti ostaju prisutni. S obzirom na to, učenik je slobodniji i motiviraniji za učenje.

3. OBJAVLJIVANJE (IZRAŽAVANJE) DOŽIVLJAJA I NJEGOVA KOREKCIJA

Nakon pravilno odabranoga sustava za nastavnu jedinicu učitelj sadržaje prenosi učenicima kroz nastavne etape. Osnovna struktura nastavne jedinice iz književnosti sadrži sljedeće nastavne etape: „doživljajno-spoznajna motivacija, najava i lokalizacija književnog teksta, interpretativno čitanje teksta, emocionalno-intelektualna stanka, objavljivanje (izražavanje) doživljaja i njegova korekcija, interpretacija, sinteza, zadatci za samostalan rad učenika.” (Bežen, 2008, str. 316) U ovome poglavlju bit će više riječi o objavljivanju (izražavanju) doživljaja i njegovoj korekciji kao etapi sata.

U ovoj nastavnoj etapi više učenika izražava svoj doživljaj teksta. Za vrijeme izražavanja učitelj usmjerava učenike kako bi što uspješnije izrekli svoje misli i osjećaje te objašnjava ukoliko su nešto u tekstu pogrešno razumjeli. (Bežen, 2008) Lazzarich (2008) citirajući Šabića kaže kako nam recepcijski iskazi najkvalitetnije svjedoče o autentičnosti i dubini uspostavljene estetske komunikacije, primjerenoj motivaciji, ciljevima predviđene literarne komunikacije i razvojno-psihološkim obilježjima čitatelja, odnosno primatelja. Upravo zbog toga učenicima je potrebno osigurati slobodan izraz dojmova. Rosandić (2005), nadalje, kaže kako je učenicima, da bi još jedanput proživjeli pjesmu, pojačali i produbili prvotni doživljaj, potrebno da čitaju tekst još jednom. Upravo tim čitanjem ulazi se u interpretaciju.

U etapi sata objave doživljaja, učenik prima estetske poruke koje mu pruža tekst. Za to vrijeme on doživljava posebno uzbuđenje, ulazi u nove prostore doživljavanja, doživljava unutarnji preobražaj te svoja iskustva i emocionalno-misaonu aktivnost uključuje u stvarnost. (Rosandić, 2005) U tom estetskom doživljaju, osim što se otvara put ka racionalnoj spoznaji, isprepliću se i elementi emocionalnoga i racionalnoga. Kako bi se dosegao ovaj stupanj učenikova stanja bitno je kvalitetno provesti redosljed interpretacijskih postupaka. Prvi uvjet je psihička pripremljenost koja se postiže raznovrsnim motivacijama. Zatim slijedi najava djela koja obuhvaća sljedeće elemente: ime i prezime autora, naslov djela, vrstu djela i godinu objavljivanja. Poslije najave slijedi interpretativno čitanje teksta. Čitanje je vrlo važan trenutak u buđenju učenikove doživljajnosti. U tom svečanom

trenutku učenik se povezuje s emocionalnim i misaonim slojem teksta. Završetak interpretativnoga čitanja označava početak emocionalno-intelektualne stanke, trenutak šutnje kada učenici sređuju dojmove, a učitelj prati reakcije i ozračje koje je čitanje izazvalo. (Rosandić, 2005)

„Polazna je točka svake prave interpretacije jedinstven i cjelovit estetski dojam što ga je na nas proizvelo pjesničko djelo. Od toga jedinstvenoga i cjelovitoga dojma, tog snažnog našeg duševnog doživljaja treba poći ako želimo dati pravu interpretaciju.” (Škreb preuzeo iz Rosandić, 2005, str. 219)

Dakle, kako bi se realiziralo sve što Škreb i metodičari hrvatskoga jezika nalažu, potrebno je kvalitetno provesti svaku etapu koja prethodi objavi doživljaja. Uz navedeno psiholozi smatraju da je i uvođenje riječi za imenovanje osjećaja jedan od važnih segmenata pri objavi doživljaja. Stoga će u nastavku, uz bogaćenje rječnika, biti objašnjeni neki od postupaka i njihove važnosti za kvalitetnu objavu doživljaja.

3.1. Važnost doživljajno-spoznajne motivacije za učenike u objavi doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika

Neovisno o metodičkom sustavu koji učitelj odluči odabrati za obradu nastavnog sadržaja, motivacija je dio strukture nastavnoga sata književnosti, kako za kvalitetno usvajanje nastavnog sadržaja tako i za samu objavu doživljaja. Ovaj pojam izvorno pripada psihologiji. Definiran je kao „psihički proces(i) koji pokreće ljude na određene aktivnosti i ponašanje”. S druge strane, motivacija pripada i metodici gdje je definirana kao psihički proces koji pokreće učenika na određenu djelatnost i ponašanje. Ti procesi pokreću se različitim metodama i sredstvima. (Rosandić, 2005)

Lazarich navodi kako vrste motivacija ovise o prirodi književnoga teksta, književnoga roda i književne vrste koja se interpretira na satu. Određene su prema različitim kriterijima: iskustvenim, jezičnim, stilističkim, književnoteorijskim,

estetskim. (Rosandić, 2005, str. 310) Prema Rosandiću motivaciju učitelj odabire prema značajkama teksta i doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika. S obzirom na to, uspostavlja ove vrste doživljajno-spoznajnih motivacija:

Tablica 2. Doživljajno-spoznajne motivacije (Rosandić, 2005, str. 310)

1. motivacije utemeljene na osobnim iskustvima učenika (emocionalnim, socijalnim, moralnim i intelektualnim)
2. motivacije glazbene, likovne, filmske
3. motivacije utemeljene na književnoteorijskim i književnopovijesnim sadržajima
4. motivacije utemeljene na općekulturnim sadržajima
5. motivacije lingvostilističke (jezično-stilske)
6. motivacije utemeljene na filozofskim, sociološkim i povijesnim sadržajima

Budući da je motivacija prvi korak prema susretu s književnoumjetničkim tekstom, važan je psihološki čimbenik koji omogućuje uspješnu provedbu ostalih etapa sata poput interpretativnog čitanja teksta, objave doživljaja te ostalih etapa i ciljeva sata. Kako bi ostale etape sata bile zadovoljene, učenik mora imati zanimanje i želju za uspostavljanje komunikacije s literarnim predloškom. (Lazzarich, 2017)

Zanimanje i želju za sudjelovanjem i uspostavljanjem komunikacije učitelj može potaknuti koristeći različite motivacijske tehnike, primjenom višemedijskih nastavnih sredstava, pokazivanjem ilustracija ili pak izlaganjem učitelja ili učenika. (Lazzarich, 2017) Dakle, kako bi svaka etapa sata, tako i objava doživljaja, bila uspješno realizirana, učitelj mora odabrati vrstu motivacije s obzirom na mogućnosti učenika i karakteristike književnoumjetničkoga teksta. Ukoliko učitelj kvalitetno odabere i realizira doživljajno-spoznajnu etapu sata te interpretativno pročita tekst, poštujući sve vrednote govorenoga jezika, utoliko će učenici snažnije doživjeti književnoumjetnički tekst koji im je pročitan te će, samim time, objava doživljaja biti uspješnije provedena.

Velički (2013) kaže da način na koji je ispričana priča ili pročitana pjesma uvelike ovisi o uspješnoj i korisnoj objavi doživljaja u djece.

"Pripovjedač će u malome slušatelju potaknuti maštu, pobuditi ispravne predodžbe, pojasniti i probuditi iskustva te ga potaknuti na aktivnost samo onda ako se dijete osjeća kao "središte svijeta"." (Velički, 2013, str. 91)

S obzirom na navedeno, potrebno je istaknuti važnost atmosfere pri svečanom činu pričanja priče ili čitanja pjesme u etapi sata interpretativnog čitanja. Upravo o važnosti atmosfere govori sljedeće poglavlje ovoga rada.

3.2. Stvaranje ugodaja tijekom interpretativnoga čitanja u funkciji objave doživljaja

Interpretativno čitanje svečan je čin koji zahtijeva odgovarajuću atmosferu. Svaki književnoumjetnički tekst u sebi sadrži emociju koju čitatelj treba prenijeti slušatelju. Kako bi čitatelj uspio prenijeti slušatelju sadržaj i emociju, onako kako to tekst od njega zahtijeva, potrebno je mnogo pozornosti usmjeriti na pripremu za čitanje. Ono što se, uz vrednote govorenoga jezika, ne bi smjelo zanemariti, u svrhu uspješnog provođenja objave doživljaja, jest atmosfera u kojoj se interpretativno čitanje izvodi.

Velički u svojoj knjizi *Pričanje priča - stvaranje priča* navodi kako prilikom stvaranja odgovarajuće atmosfere za pripovijedanje ili čitanje moramo osigurati zadovoljavajući prostor, imati pomagače te odgovarajuće vizualno, auditivno i olfaktivno okruženje. Glede prostora predlaže da se tijekom interpretativnog čitanja može sjediti u krugu gdje su svi ravnopravni i svatko može dobro vidjeti. Kako bi djeci bilo ugodnije savjetuje i korištenje jastuka. Sredina prostora za pričanje može biti označena simbolima vezanim uz tekst koji se čita. Ti simboli mogu biti svijeća, krune, zlatne kugle, kristali ogledalca, zemljani elementi i slično. Pod pojmom "pomagači" Velički podrazumijeva materijale koji omogućuju da tekst osjete svim osjetilima, ali važno ih je dobro dozirati kako djeca ne bi bila izložena prevelikoj količini različitih dojmova jer se na taj način odvlači pozornost s bajke. Svi mirisi, boje, zvukovi i okusi trebaju biti promišljeno upotrijebljeni. Sve to Velički tumači

kroz pričanje priča i bajki, međutim, isto se može primijeniti i uz interpretativno čitanja pjesama i raznih prozih tekstova.

3.3. Važnost bogaćenja rječnika za objavu doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika

Uz važnost motivacije, uspješno interpretativno pročitano tekst, atmosfere za vrijeme čitanja, emocionalno-intelektualne stanke, ne smije se zanemariti važnost bogaćenja rječnika kako bi učenicima bilo lakše izraziti svoje misli i osjećaje u ovoj etapi sata. Naime, u nastavi književnosti rječniku se treba posvećivati razmjerna pozornost. Učitelj bi prema Težaku (1996) trebao već prije čitanja tumačiti riječi koje bi mogle „spriječiti ili u pogrešnom pravcu usmjeriti doživljavanje i razumijevanje”. (Težak, 1996, str. 373) Leksičko znanje učeniku je potrebno kako bi u govornom općenju, u objavi doživljaja znao iskoristiti prave riječi kojima će izreći svoje misli i osjećaje. Da bi se to postiglo, u nastavu jezičnoga izražavanja treba unijeti što više raznovrsnih usmenih i pismenih leksičkih vježbi te je potrebno na leksičkoj razini povezati nastavu jezičnoga izražavanja s drugim nastavnim područjima hrvatskoga jezika. (Težak, 1996)

Leksičke vježbe koje Rosandić navodi su leksičko-stilističke, leksičko-semantičke, leksičko-gramatičke i leksičko-ortografske, dok Diklić razlikuje ortoepsko-ortografske, semantičke, asocijativne, gramatičke, tvorbene i stilističke. Leksikološke vježbe mogu se razvrstati i tematski, s ishodištem: čovjek i njegov tvarni i duhovni svijet.⁸ (Težak, 1996) Za nastavnu etapu objave doživljaja i njegove korekcije posebno je zanimljiv čovjek, točnije, njegov duh (misao i osjećaji).

⁸Ako se kao ishodište prihvati ČOVJEK - NJEGOVI TVARNI I DUHOVNI SVIJET, leksičke vježbe mogle bi se ovako usustaviti: čovjek - tijelo i duh (misao, osjećaji), obuća, odjeća, stan, rodbina i svojta, rad, posao, zvanje, oruđe, naprave, strojevi, životinjski svijet, biljni svijet, zemlja, svemir, narod i država, zabava i šport, vjera, znanost i umjetnost. (Težak, 1996)

Radenka Munjas Samarin i Vladimir Takšić⁹ dali su prikaz programa emocionalnog opismenjavanja gdje navode kako je prvi korak kvalitetnog izražavanja emocija uopće, uvođenje riječi za imenovanje osjećaja. Korak se ostvaruje kroz postavljanje pitanja koja pobuđuju emocionalne i kognitivne odgovore kod djece gdje ističu važnost asimiliranih riječi (riječi povezanih s osobnim iskustvom), individualiziranog učenja u razrednom okruženju te aktivnost svih učenika. Sljedeći korak su skice i personificirana objašnjenja gdje učenici trebaju svojim riječima opisati skicu koja im je dana s obzirom na priču koja im je ispričana.¹⁰ Oni navode kako skice aktiviraju kreativne procese (simboličku reprezentaciju i interpretaciju neverbalnog materijala). Također, potiču divergentno mišljenje. Ono je važno u objavi doživljaja jer se u praksi često može susresti s istim ili sličnim mišljenjima učenika. Ovim postupkom takva bi se situacija potencijalno mogla izbjeći. Treći korak koji nalažu/predlažu jest povezivanje s vanjskim svijetom. Ovdje učenici primjenjuju imenovanje osjećaja, dakle, riječi stečene u prvom koraku, te ih povezuju s događajima iz povijesti/literature, aktualnim događajima ili važnim socijalnim problemima. U ovom koraku učenici uviđaju kako pojedinci ili grupe misle, osjećaju ili djeluju. Tada su u tijeku sa zbivanjima u stvarnom svijetu i razumiju likove iz literature. Ovaj korak vodi do povezivanja s osobnim/obiteljskim iskustvima i razrednih diskusija.

Munjas Samarin i Takšić došli su do zaključka da emocionalno opismenjavanje povećava rječnik učenika, razumijevanje čitanja, kreativno mišljenje/pisanje, kritičko mišljenje, osobno pomaže učeniku percipirati i imenovati vlastite i tuđe emocije te komunicirati svoje misli i osjećaje efikasnije, usmeno i pismeno. Zaključuju da sve to unapređuje akademsku izvedbu i potiče osobni rast i emocionalni razvoj.

⁹ Munjas Samarin i Takšić daju navedeni prikaz prema knjizi *Emotional Literacy in the Middle School* autora Marvinu Maurera, Marc A. Bracketta i Francesce Plain.

¹⁰Prm. skica O/Δ --> riječ izoliran, personificirano objašnjenje: „Skica izgleda kao riječ izoliran jer je krug izoliran od trokuta linijom.”

4. PROBLEMATIKA OBJAVE DOŽIVLJAJA U INTERPRETACIJI KNJIŽEVNOUMJETNIČKOGA TEKSTA

Razmišljanja metodičara podijeljena su kada se radi o objavi doživljaja. Pojedini smatraju kako nije potrebno inzistirati na osobnom dojmu o pročitanoj tekstu jer mali čitatelji nemaju dovoljno čitateljskoga iskustva da bi izrazili svoj sud o određenom literarnom predlošku (Lazzarich, 2017), dok drugi traže nove, primjerenije načine objave doživljaja. Svakako, preporučuju učiteljima da nakon interpretativnog čitanja izbjegavaju pitanja poput *Je li vam se svidio tekst? Kako vam se dopala priča? Je li vam se svidjela bajka?* i slična. (Lazzarich, 2017) Nadalje, učitelji izbjegavaju situaciju u kojoj se trebaju suočiti s negativnim stavovima učenika. Iz toga odmah proizlaze situacije u kojima oni izbjegavaju dati svoje stvarno mišljenje o literarnom predlošku. Tu dolazi do šutnje ili nelagode kod učenika. Lazzarich (2017) kaže kako se

„ne treba bojati negativnih odgovora učenika na pitanje o dojmovima. Dapače, upravo takav odgovor može dodatno potaknuti zanimanje učenika i izazvati živahnu raspravu u kojoj će se učenici sa zanimanjem posvetiti interpretaciji teksta. Dakle, ne treba izbjegavati pitanje: „Sviđa li im se pročitani tekst ili ne? Za smislen razgovor važne su obje mogućnosti, tj. oba odgovora, učenikov pozitivan i negativan odnos” (Grosman, 2003,161).”

Sljedeći problem nazire se u područjima predmeta Hrvatski jezik. Područja od kojih se sastoji predmet Hrvatski jezik u razrednoj nastavi jesu: početno čitanje i pisanje, jezično izražavanje, jezik, književnost i medijska kultura (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006) Ukoliko u bilo kojem od navedenih područja, prilikom obrade nastavne jedinice, postoji literarni predložak, objava doživljaja bit će zastupljena gledajući klasičnu strukturu nastavnoga sata. Tu se postavlja pitanje je li u svakom području predmeta Hrvatskoga jezika potrebno provoditi objavu doživljaja kao takvu. Potom, treba li svakodnevno, nakon svakoga interpretativno pročitanoj teksta, provoditi objavu doživljaja. Primjerice, ukoliko se obrađuje tekst pisan

administrativnim stilom ili tekst koji nije emocionalno obojen, je li nakon takvih lingvometodičkih predložaka potrebno od učenika tražiti da izraze svoje doživljaje.

Bežen (2008) u strukturi nastavne jedinice iz književnosti, opisuje nastavnu etapu objave doživljaja kroz nastavnu situaciju, gdje kaže da više učenika iskazuje svoj doživljaj teksta, a učitelj ih u razgovoru pravilno usmjerava ukoliko su nešto pogrešno shvatili. Iz navedenoga proizlazi da se učenici verbalno izražavaju u ovoj etapi sata. Brojni psiholozi i scenski umjetnici smatraju kako se doživljaj ponekad ne mora verbalizirati. Velički (2013) kaže kako je najjače doživljeno upravo ono neizrecivo. Spominje i alternativna rješenja koja će pobliže biti objašnjena kroz sljedeća poglavlja, a odnosi se na izražavanje doživljaja crtanjem, slikanjem, modeliranjem, igrom, dramatizacijom i slično.

5. ALTERNATIVNE MOGUĆNOSTI PROVEDBE OBJAVE DOŽIVLJAJA

Prije ponude alternativnih mogućnosti provedbe objave doživljaja valja reći nešto o odnosu učenika prema književnoumjetničkome tekstu te njegovim sposobnostima i mogućnostima izražavanja kako bi ponuđena rješenja bila prikladna. Naime, učenikov odnos prema tekstu je spontan, a doživljaj i spoznaja uvjetovani su imaginacijskom komunikacijom i emotivnim odnosom. (Lučić, 2008) To je moguće primijetiti već u prvom razredu osnovnoškolskoga obrazovanja. Učenici prvoga i drugoga razreda mogu pratiti kraće prozne tekstove te ostvaruju komunikaciju s tekstom. Sposobni su odrediti temeljne i moralne osobine likova, slikovito zamišljati događaje i izražavati doživljaj književnoga teksta. (Isto) Učenici, nakon pročitana književnoumjetničkoga teksta, ponekad spontano iznose svoje dojmove koje učitelj kasnije usmjerava ka interpretaciji. Iz toga proizlazi da učenici te dobro imaju naglašeno zanimanje za slušanje čitanja te duboko emotivno doživljavaju tekst. (Isto) U trećem razredu učenici uočavaju odnos intonacije i emotivnoga ustroja teksta, dok u četvrtom osjećaju različite vrste brzine (tempa), osjećaju boju glasa i ritam stihova. Sve zajedno dovodi ih do emotivnoga ustroja pjesme, na temelju kojega doživljaje izražavaju većinom verbalno.

S obzirom na razvojni put doživljavanja učenika važno je još jednom naglasiti kako učenici duboko osjećaju tekst, međutim ne mogu ga verbalizirati. Upravo zbog toga, potrebno je, u etapu sata izražavanja doživljaja, uvesti učeničko divergentno stvaranje. Ono se može ostvariti kroz različite aktivnosti. Lučić (2008) kaže da se divergentnim mišljenjem i povezivanjem već stečenih, spoznaja i iskustava, učenici stvaralačkim procesom izražavaju doživljaj pjesničke slike. Upravo takvo mišljenje može se iskoristiti i u etapi objave doživljaja, gdje učenici takvim mišljenjem, mogu objaviti svoj doživljaj različitim tehnikama i aktivnostima.

Učenici mlađe dobi imaju nepotpuno osjećajno znanje jer nisu do kraja svladali opće unutarnje strategije za sređivanje emocija. Uloga učitelja u ovom dijelu, u odgojno-obrazovnom procesu, jest da posredovanjem i osmišljenim postupcima potiče i usmjerava učenika na pozitivne osjećaje te na postizanje zadaća koje su predviđene za ostvarivanje. (isto) Također, učenike je važno usmjeravati na

ono do čega im je stalo, primjerice, ako učenik postiže dobre rezultate u glazbenom ili području, treba ga poticati na izražavanje kroz područja za koja pokazuje interes.

Lučić (2008, str. 194), citirajući Pranjića, kaže:

„Informiranje o onome što su učenici doživjeli slušajući glazbu ne mora se događati samo kroz riječi. Može to biti uz pomoć slikanja, crtanja, modeliranja, pokreta...”

Što Pranjić kaže o slušanju glazbe, može se prenijeti i na objavu doživljaja kod učenika.

Dakle, učeniku treba dopustiti da govori kroz različite umjetnosti i tehnike.

„Jednom se snažni osjećaj doživljene glazbe može uspješno izraziti samo likovnim govorom - širokim potezima kista i crvenom bojom, a drugi povlačenjem u intimu i u svijet doživljenih osjećaja koje mogu izraziti samo riječima. (...) Najmlađi učenik tako postupno uči, otkriva, upoznaje sebe, svoje potrebe i vrijednosti, ali i srodne ili različite potrebe i vrijednosti drugih koji su u njegovu okružju. Umjetnička ostvarenja, njihovi govori i učenikov način izražavanja doživljenoga pomažu razvoju moralnih sposobnosti kao što su prihvaćanje sebe i drugih onakvima kakvi jesu (sa sličnostima i razlikama), razvijaju, sposobnost brige za drugoga (suosjećanje, zahvalnost), sposobnost poštivanja pravila ponašanja (poštovanje zadane riječi, pravednost, iskrenost, poštenje), razvijaju plemenitost kao *najviši i najsavršeniji* oblik ponašanja koji je sukladan unutarnjim osjećajima. (Lučić, 2008, str. 200)

Treba istaknuti da je temelj Hrvatskoga jezika riječ, a ostale umjetnosti i tehnike alternativa i pomoć uspješnijem izražavanju riječima, iako su one u potpunoj ravnopravnosti tijekom odgojno-obrazovnog procesa. (Lučić, 2008) Budući da je cilj ovoga rada pronaći nove načine objave doživljaja koji će pomoći otkloniti postojeća uobičajena pitanja i odgovore, u nastavku će biti teorijski objašnjene i nabrojene tehnike (psihologijske i dramske) korištene u dijelu istraživanja metodičke prakse.

5.1. Objava doživljaja kroz psihologijske tehnike

Ako učitelj odgojno-obrazovne procese strukturira na osjećajima, rezultat takvoga rada bit će usredotočenost koja je važna za učenje i pamćenje. Osjećaji su najvažniji način komunikacije među ljudima. Za njihovu regulaciju „dijete na raspolaganju ima senzomotoričke procese, sliku, afektivnost, i roditelje koji mu pomažu u njihovoj prilagodbi.” (isto, str. 162) Ovdje je važno istaknuti da razvoj govora ne prati razvoj osjećaja, stoga je vrlo važan rad na osjećajima i njihovoj verbalizaciji. Postoje tri uloge izražavanja emocija, one su „unutrašnja izvršna funkcija posredovanja između želje ponašanja, priopćavanje osobnih unutrašnjih stanja drugima i jezik koji omogućuje da postane svjesno kako se osjeća.” (isto, str. 162)

Djeca u početnom osnovnoškolskom razdoblju još nisu sposobna za samostalno izražavanje osjećaja, stoga često traže pomoć drugih u njihovu prevladavanju i izražavanju. Kako bi učenici prepoznali i izrazili svoje doživljaje, osim roditelja, važnu ulogu ima učitelj. (isto) Osvješčivanjem osobnih osjećaja učenicima razredne nastave, učitelj otvara put ka umjetničkom i drugom nastavnom sadržaju. Kako bi razumio učenikove osjećaje, treba znati objasniti uobičajeno značenje izraza lica, situaciju koju ono izazove, razumjeti neuobičajenu reakciju učenika i slično. (isto)

Važno je reći da su učenici razredne nastave svjesni svojih osjećaja i da tu učitelj mora pronaći najbolje načine da ih učenik izrazi. S obzirom na to, ukoliko su sve nastavne etape pravilno realizirane, nakon interpretativnoga čitanja učenik osjeća različite emocije. One, između ostaloga, ovise i o samom književnoumjetničkom tekstu. U etapi objave doživljaja, strategijom upravljanja učitelj uspješno može usmjeriti učeničke osjećaje na stvaralačko izražavanje. Pritom mora biti svjestan da različite osobe imaju različite osjećaje, misli i sposobnosti pa da zbog toga različito izražavaju misli i osjećaje. Ukoliko u razredu postoje mnoštvo diferentnih individua, tada mora posegnuti za individualiziranim pristupom koji će im omogućiti uspješnu objavu doživljaja.

„U razrednom su odjelu učenici koji uspješnije komuniciraju , iskazuju lingvističke sposobnosti koje im omogućuju govorno ili pisano iskazivanje osjećaja, ali i učenici koji to isto sigurnije izražavaju slikom ili crtežom. Neki se odlučuju na izdvojenost i samostalnu djelatnost, a neki biraju mjesto uz prijatelja ili onoga od koga mogu crpsti ideje i osjećati se sigurnije. Prisjetimo se trenutka kada netko započne pisati/slikati kao njegov prijatelj (Učenik srdito negoduje: Učiteljice, ona prepisuje/preslikava od mene!), ali osobnim dograđivanjem krajnji pisani/likovni ostvaraj poprimi drugačiji sadržaj/izgled. Zato je korisno poznavanje učenikovih sposobnosti i zanimanja za pojedine načine izražavanja.” (isto, str. 161)

Učenicima treba, koliko je god moguće omogućiti različite načine izražavanja emocija u kojima će i oni sami sudjelovati.

U objavi misli i osjećaja kroz psihologijske tehnike značajnu ulogu ima slika i glazba kao samostalan način objave te kao predložak za verbalizaciju. Slika, ponajviše, psiholozima daje izraz misli i osjećaja kojima upoznaju svijet učenika te kojima ulaze u srž djetetova bića. Time mogu detektirati moguće probleme u djetetovom životu i lakše pronaći rješenja. Također, objava doživljaja kroz psihologijske tehnike, nakon interpretativno pročitanaoga književnoumjetničkoga teksta, potencijalno može osigurati emotivnu konekciju učenika s tekстом. Upravo to može produbiti interpretaciju teksta i osigurati želju za spoznajom i snažno doživljavanje književnih djela i likova.

Tablica 3. Primjeri psihologijskih tehnika u objavi doživljaja¹¹

Psihologijska tehnika	Opis
Priča o doživljaju	Pokazuje učeniku da je pisanje poput govorenja. Sve ono što se misli, može se zapisati, a sve ono što je zapisano, može se pročitati. Koraci u pisanju priče o doživljaju: čitanje književnoumjetničkoga teksta, zapisivanje rečenica/riječi po diktatu,

¹¹ Tehnike su samostalno osmišljene i modificirane na osnovi proučene literature (Čudina-Obradović, 2000), seminara iz psihologijskih kolegija/iskustva u javnim satima odslušanih/ održanih na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Petrinji.

	<p>zatim se rečenice čitaju i učenik procjenjuje je li točna, ukoliko nije s učenikom se unose promjene. Moguća varijacija: Zajednička priča o doživljaju (skupna inačica navedenog postupka). Ista priča može se primijeniti u razredu na različite načine: čitanje nekoliko puta tjedno, izrada knjige o doživljajima, staviti produkte u čitački centar ili razrednu knjižnicu.</p>
Simbol	<p>Nakon interpretativno pročitana teksta, učitelj pokazuje simbol koji učenici povezuju s pričom. Potiče divergentno mišljenje.</p>
List osjećaja	<p>Nakon interpretativno pročitana teksta učenici crtaju svoj list/krug osjećaja. Njihov zadatak je da oboje list bojama kojima su obojani njihovi osjećaji nakon pročitana teksta. Moguća varijacija: učenicima se može reći da zapišu osjećaje koje su osjećali.</p>
Obojan/a osjećajima	<p>Učenici na gotovom predlošku, na kojemu su obrisi tijela, boje osjećaje koje su osjećali te dijelove tijela na kojima su osjećaji bili zastupljeni.</p>
Osjećajnici	<p>Učenici koji na papiriću imaju lik i prazan oblačić, trebaju u oblačić napisati prve misli koje su imali dok su slušali tekst. Učenici koji imaju prazno lice trebaju ga ispuniti očima i ustima, odnosno trebaju nacrtati izraz lica koji su imali dok su slušali strip. Nekoliko učenika govori o svojim dojmovima priče.</p>

5.2. Objava doživljaja pomoću dramskih tehnika

Dramske tehnike složeniji su oblici aktivnosti sastavljeni od jednostavnih postupaka. Često su u službi procesne drame. Mogu se definirati kao obrasci sudjelovanja u nekom trenutku razvoja procesne drame, ali mogu se primijeniti i izvan procesne drame u nastavi lektire, književnosti i jezičnoga izražavanja. (file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/5_hrvatski_god_13_br_2_2015_esmeralda_stanisic.pdf, pristupljeno 4. 5. 2018.) Mogu se podijeliti u dvije skupine: dramske tehnike u kojima se radnja poigrava (sudionici ulaze u uloge, dramski svijet „oživljava“); dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskoga svijeta (ne preuzimaju uloge niti izravno ulaze u zamišljeni dramski svijet, ali sudjeluju u aktivnostima koje su izravno vezane za događaje u dramskome svijetu, kao na primjer pisanje dnevnika nekoga lika iz priče). (Gruić, 2002)

Razmatrajući dramske tehnike koje se uobičajeno koriste u svrhu provođenja procesne drame, razvila se ideja o provođenju tih tehnika, na prilagođen način, u etapi objave doživljaja i njegove korekcije. Neke od dramskih tehnika koje se predlažu za korištenje bit će iskazane u tabličnom prikazu s objašnjenjem. Proizlaze iz podjele dramskih tehnika u kojima se radnja poigrava uz viši stupanj stilizacije.

Tablica 4. Prilagodene dramske tehnike u svrhu objave doživljaja i njegove korekcije (Gruić, 2002)

Dramska tehnika	Opis
Žive slike	Od sudionika se traži da napravi »zamrznutu sliku« s obzirom na stanje u kojemu se nalazio/se nalazi u vrijeme čitanja književnomjetničkoga teksta/nakon čitanja književnomjetničkoga teksta. Žive slike mogu se nastaviti tako da se stvori cijeli niz stanja u kojima se učenik nalazio.
Misli u glavi	Učenik može mirno sjediti na svome mjestu, zatvoriti svoje oči i izgovarati misli koje mu se javljaju. To može biti niz povezanih rečenica ili riječi.

<p style="text-align: center;">Vruća stolica</p>	<p>Učenik sjedne na mjesto vidljivo svim učenicima (ispred ploče, unutar kruga). Ostali učenici mu postavljaju pitanja vezana uz njegov doživljaj književnoumjetničkoga teksta.</p>
<p style="text-align: center;">Pokret bez riječi</p>	<p>Učenici nakon pročitanooga književnoumjetničkoga teksta rade pokret bez riječi kako bi dočarali svoj doživljaj teksta. Kasnije mogu objasniti zašto su baš taj pokret pokazali. Drugi način jest taj da neki drugi učenik pokuša objasniti što pokret znači. Također, pokreti se mogu izvesti i bez verbalizacije.</p>
<p style="text-align: center;">Grimasa</p>	<p>Učenici mogu objavu svojih doživljaja iskazati izrazom svoga lica. Učenike treba promatrati i iščitati njihov doživljaj preko izraza lica. Može ih se pitati kako taj izraz lica može opisati riječima, međutim pitanje može i izostati.</p>
<p style="text-align: center;">Kip</p>	<p>Ova tehnika varijacija je žive slike. Zadatak je ukipiti svoje tijelo i pokazati kipom osjećaje koji su prevladavali za vrijeme ili nakon čitanja teksta. Varijacija koja je moguća jest ta da učitelj/učiteljica postane kip njihovih osjećaja gdje učenici govore kako se kip treba postaviti. Nakon toga učenici mogu reći kako se kip osjeća i zašto baš tako stoji.</p>

Važno je reći da sve tehnike koje učitelj odabere ili prilagodi moraju odgovarati željama, mogućnostima i sposobnostima učenika. Također, potrebno je mnogo rada na tehnikama kako bi one bile uspješno provedene te kako bi učenik adekvatno izrazio svoje misli i osjećaje. Budući da je učenicima vrlo teško ponekad izraziti svoje emocije, ponekad zbog samoga raspoloženja u kojemu se nalaze, a ponekad i zbog osjećaja nelagode i srama, učitelj može posegnuti za izražavanjem doživljaja kroz lutku. Naime, rad s lutkama odličan je način da se stidljiva djeca animiraju, oslobode i da budu ekspresivnija. (Bojović, 2013)

„Djeca koja se boje govoriti ili glumiti pred drugom djecom s više će se entuzijazma poistovjetiti s karakterom lutke. Kada dijete drži lutku, pažnja se usmjerava na lutku, a ne na lutkara, pa dijete-lutkar zaboravlja svoju nesigurnost. Ako promatrate dijete-lutkara, vidjet ćete kako se svaka emocija ili gestikulacija lutke ogleda na djetetu.” (Bojović, 2013, str. 34)

Upravo zbog toga, lutka je jedna od najprikladnijih sredstava kojom djeca mogu izraziti svoje emocije vezane uz književnoumjetnički tekst.

Lutke se mogu razvrstati prema materijalu, načinu izrade, načinu rukovanja, prema funkciji tj. simbolu (ljudi, životinje i sl.), prema ustanovi u kojoj se primjenjuju (vrtić, škola, lutkarsko kazalište...), no ovdje će se pažnja usmjeriti konkretno na vrste lutaka primjerenima za rad s učenicima. To su lutke na koncu ili marionete, lutke na štapu, plošne lutke, lutke sjene i ručne lutke. (Vukonić-Žunić, Delaš, 2006) Najpogodnije za rad na doživljajima su ručne lutke. U tu skupinu pripadaju ginjol lutke, zijevalice i prstolutke. Ginjol lutke animator navlači na ruku gdje se njegov kažiprst nalazi u lutkinoj glavi, a palac i mali prst u ručicama lutke. Te lutke većinom imaju samo haljinice na kojima je stilizirana odjeća. (isto) Lutke zijevalice se također nalaze na ruci animatora. One zijevaju kada „govore” pa im odatle i naziv. Učenicima se vrlo sviđaju jer im je jednostavno s njima komunicirati, a vrlo su jednostavne i za izradu. Mogu se izraditi od papira, običnih rukavica ili čarapa te predstavljati razna bića ili stvari. (isto) Nadalje, prstolutke mogu izraditi i učenici prvog razreda. Ponekad je dovoljno na samome prstu nacrtati neki detalj (male oči i crvenu kapicu - Tintilinić) i lutka će odlično funkcionirati. Lagane su za izradu, a korisne u radu. (isto)

Lutka može poslužiti svemu onome čemu učenici žele i mogu dati život, stoga može biti vrlo korisna i u objavi doživljaja gdje učenici mogu svojim mislima i osjećajima dati život. Zadatak učitelja jest da omogući učenicima „stvaranje, rad, kreiranje, a pritom i uživanje.” (isto, str. 35) Isto zahtijeva mnogo truda, razmišljanja i rada u kojemu će povezivati i stvarati sadržaje. Učenici će tako slobodno oživljavati svoja stanja, a ona će naposljetku biti odličan put ka interpretaciji teksta.

Dakle, dramske tehnike pogodne su za izražavanje emocija u djece, no iziskuju rad od početaka školske dobi. Istraživanje u ovome radu ispitalo je kako učenici reagiraju na objavu doživljaja kroz dramske i psihologijske tehnike, a rezultati ispitivanja bit će prikazani u sljedećim poglavljima.

6. ISTRAŽIVANJE

1.1. Cilj istraživanja

Cilj provedenoga istraživanja bio je provjeriti koliko često učitelji i nastavnici provode objavu doživljaja pri obradi književnoumjetničkoga teksta, kojim načinom to čine te kako učitelji procjenjuju važnost objave doživljaja.

6.1. Istraživačka pitanja

Istraživanjem se pokušava odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Imaju li učenici poteškoća s izražavanjem svojih doživljaja.
2. Smatraju li učitelji objavu doživljaja važnom ili smatraju da ju treba ukinuti.
3. Koriste li neke druge načine kako bi objavu doživljaja učinili zanimljivijom.

6.2. Metodologija istraživanja

6.2.1. Postupci i instrumenti

Podaci na kojima se temelji ovo istraživanje prikupljeni su metodom anketiranja. Sastavljen je polustrukturirani upitnik objavljen na internetu. Sastojao se od 12 pitanja od čega su dva pitanja bila otvorenoga tipa.

Drugi dio istraživanja odnosi se na istraživanje metodičke prakse koji će biti opisan u Poglavlju 9.

6.2.1.1. Opis upitnika

Upitnik se sastoji od kratkoga uvoda u kojemu se obraća ispitanicima. U njemu su navedene upute za odgovaranje te cilj istraživanja. Upitnik je bio anoniman i sastojao se od deset pitanja zatvorenog tipa te dva pitanja otvorenog tipa.

Pitanja se mogu podijeliti na tri skupine. Prva skupina pitanja usmjerena je na podatke o ispitanicima (spol, dob, razred i radni staž). Druga skupina pitanja usmjerena je na ispitivanje načina obrade nastavnih sati Hrvatskoga jezika vezanih uz objavu doživljaja i treća skupina pitanja bila je usmjerena na važnost objave doživljaja i prijedloge diferentne načine njezine provedbe.

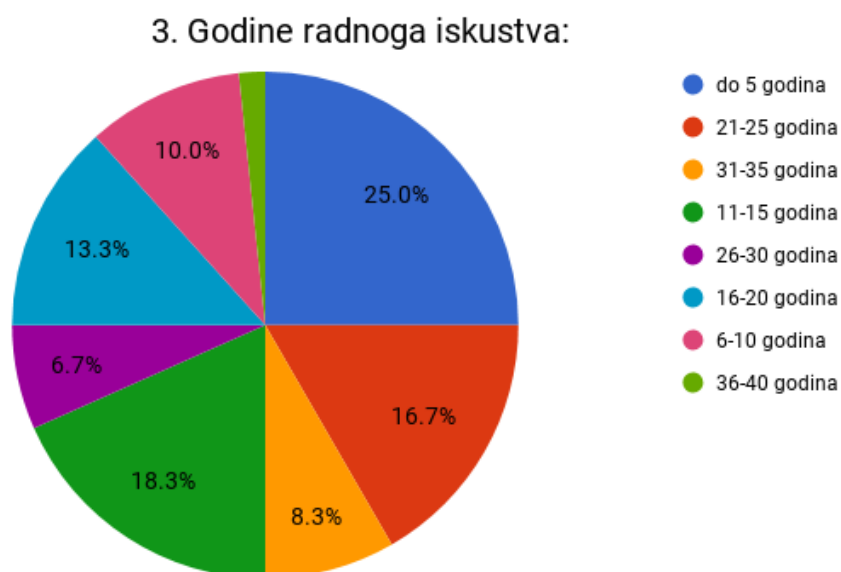
6.2.2. Uzorak ispitanika

Ispitanici su bili učitelji razredne nastave u osnovnim školama. U istraživanju je sudjelovalo 60 ispitanika koji su dobrovoljno pristali sudjelovati u istraživanju. Prikupljeni su i podaci o razredu u kojem trenutno predaju, spolu i godinama radnog iskustva.

6.2.2.1. Spol i godine radnoga iskustva ispitanika

U istraživanju sudjelovalo je 60 ispitanika. Od toga bilo je ispitano 60 žena (100 %). S obzirom na godine radnoga iskustva ispitanici su podijeljeni u devet skupina. Detaljnije karakteristike ispitanika s obzirom na godine iskustva ispitanika prikazane su na grafikonu 1.

Grafikon 1. Godine iskustva ispitanika

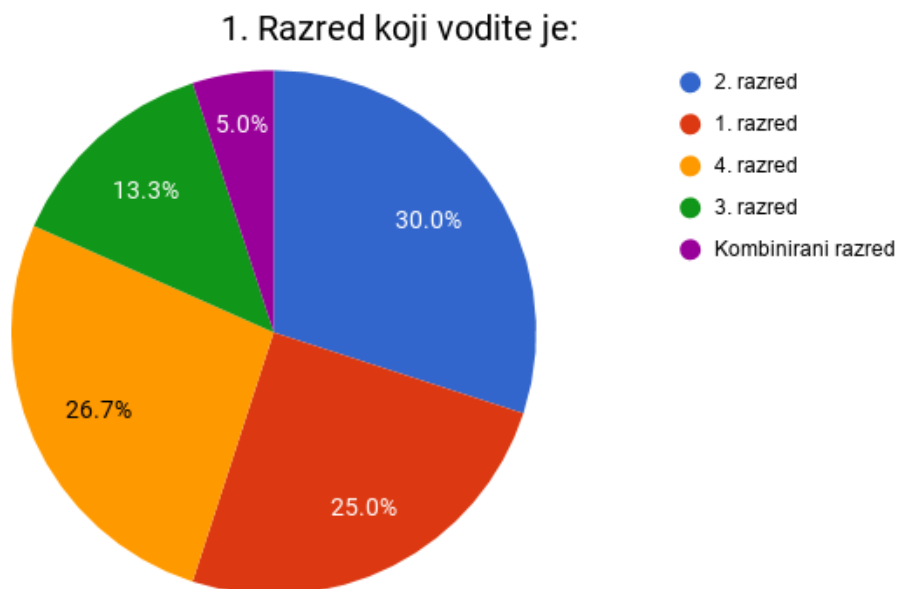


Na grafikonu 1 vidljivo je da je najviše ispitanika imalo do 5 godina radnoga iskustva, a najmanje od 36 do 40 godina.

6.2.2.2. Razred u kojemu ispitanici predaju

Od ispitanika se tražilo da navedu razred/e u kojima predaju (grafikon 2)

Grafikon 2. Razred u kojemu učitelj predaje



Iz grafikona 2 je vidljivo da najviše ispitanika predaje u 2. razredu (30 %), a najmanje predaje u kombiniranim razredima (5 %) i 3. razredu (13,3 %).

6.2.3. Način provođenja i statistička analiza

Ispitanici su upitnike popunjavali na mrežnoj stranici Google. Prilikom ispunjavanja nije bilo vremenskoga niti prostornoga ograničenja. Budući da je upitnik napravljen preko stranice „Google obrasci”, sva pitanja bila su obavezna, međutim primijećeno je da neki ispitanici nisu odgovorili na pitanja otvorenoga tipa.

Nakon prikupljenih podataka napravljena je kvantitativna i kvalitativna analiza. Analiza je napravljena pomoću statističkog programa Google obrazaca.

7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA PRIKUPLJENI UPITNIKOM

Rezultati ovoga dijela istraživanja dobiveni su kvantitativnom obradom pitanja zatvorenoga tipa i kvalitativnom obradom pitanja otvorenoga tipa.

7.1. Nastavni sati interpretacije književnoumjetničkoga teksta

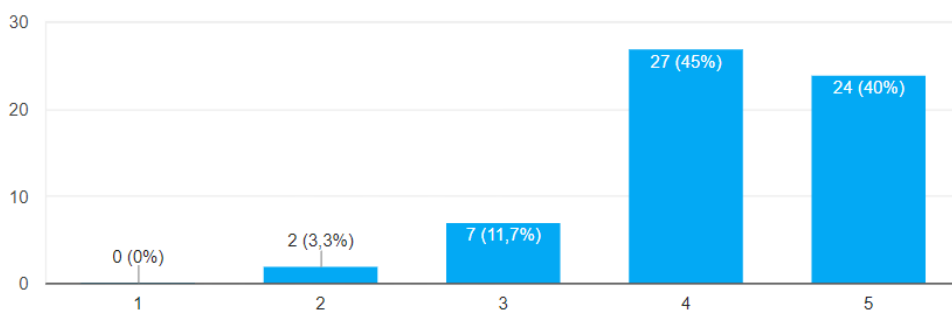
Ovom skupinom pitanja željelo se ispitati kako teče sat Hrvatskoga jezika, koliko učitelji interpretativno čitaju učenicima, provode li sate prema unaprijed osmišljenim pisanim pripravama više nego što samostalno pišu priprave i prema njima provode sate.

Na pitanje, započinju li nastavni sat unaprijed osmišljenom i kreativnom motivacijom, 45 % (27) ispitanika odgovorilo je da često provode sat unaprijed osmišljenom, kreativnom motivacijom, 40 % (24) ispitanika izjavilo je da uvijek provode, 11,7 % (7) povremeno provodi, dok njih 3,3 % (2) vrlo rijetko provodi nastavni sat prema unaprijed osmišljenoj kreativnoj motivaciji. Nitko od ispitanika nije odgovorio da nikada ne provodi nastavni sat prema unaprijed osmišljenoj kreativnoj motivaciji. Od 60 ispitanika nitko nije odgovorio da nikada ine započinje sat unaprijed osmišljenom i kreativnom motivacijom. Podaci su prikazani na grafikonu 3.

Grafikon 3. Sat Hrvatskog jezika započinjem kreativnom i unaprijed osmišljenom motivacijom

4. Sat Hrvatskog jezika započinjem kreativnom i unaprijed osmišljenom motivacijom.

60 odgovora

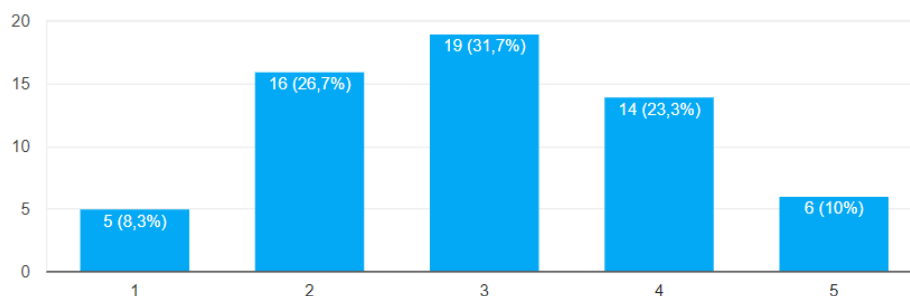


Na pitanje provode li nastavne sate prema unaprijed oblikovanim, pisanim pripravama priloženim uz metodički priručnik 8,3 % (5) ispitanika odgovorilo je da nikada ne koriste navedene pripreme, 26,7 % (16) ispitanika vrlo rijetko koristi navedene pripreme, 31,7 % (19) ispitanika povremeno koristi, 23,3 % (14) ispitanika često koristi te 10 % (6) ispitanika uvijek koristi unaprijed oblikovane, pisane pripreme priložene uz metodički priručnik (grafikon 4.)

Grafikon 4. Sate Hrvatskog jezika provodim prema unaprijed oblikovanim, pisanim pripravama priloženim uz metodički priručnik

5. Sate Hrvatskoga jezika provodim prema, unaprijed oblikovanim, pisanim pripravama priloženim uz metodički priručnik.

60 odgovora

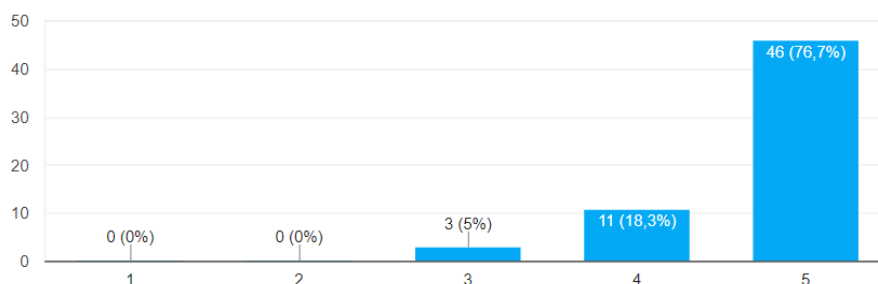


Na pitanje čitaju li interpretativno učenicima, učitelji su odgovorili da 76,7 % (46) uvijek interpretativno čita književnoumjetničke tekstove učenicima, 18,3 % (11) često interpretativno čita, 5 % (3) povremeno interpretativno čita književnoumjetničke tekstove učenicima. Od 60 ispitanika nitko nije odgovorio da nikada ili vrlo rijetko interpretativno čita književnoumjetničke tekstove učenicima.

Grafikon 5. Učenicima interpretativno čitam književnoumjetničke tekstove

6. Učenicima interpretativno čitam književnoumjetničke tekstove.

60 odgovora

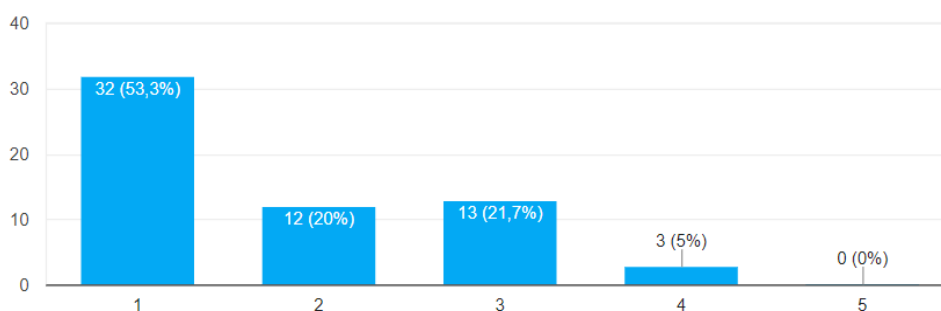


Kako bi se ispitala istinitost prethodnog odgovora na pitanje postavilo se pitanje koliko se često učenici, u obradi književnoumjetničkoga teksta, samostalno susreću s tekstom, točnije, koliko često samostalno pristupaju književnoumjetničkome tekstu bez interpretativnog čitanja učitelja. Učitelji, 53,3 % (32), su odgovorili da se učenici nikad ne čitaju tekst samostalno, njih 20 % (12) reklo je da učenici vrlo rijetko pristupaju tekstu samostalno, 21,7 % (13) reklo je da učenici povremeno pristupaju tekstu samostalno, a 5 % (3) reklo je da često učenici iz njihovoga razreda samostalno čitaju tekst bez njihova interpretativnoga čitanja. Rezultati su vidljivi u grafikonu 6.

Grafikon 6. Sat interpretacije književnoumjetničkoga teksta organiziram tako da učenici samostalno čitaju tekst bez moga interpretativnog čitanja

7. Sat interpretacije književnoumjetničkoga teksta organiziram tako da učenici samostalno čitaju tekst bez moga interpretativnog čitanja.

60 odgovora

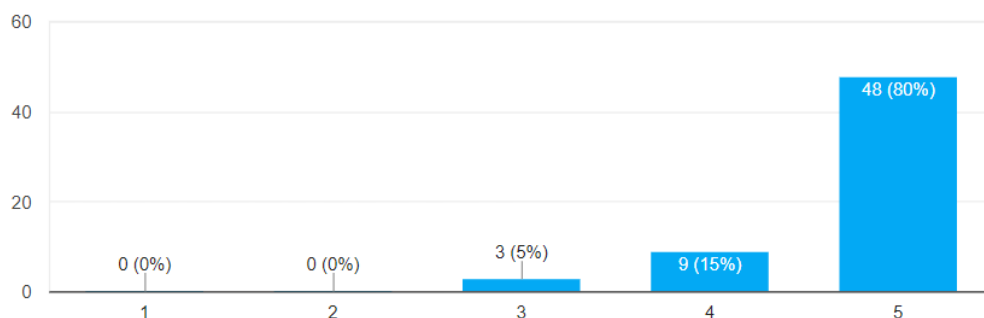


Na pitanje provode li objavu doživljaja i njegovu korekciju nakon interpretativno pročitana teksta, učitelji su odgovorili da njih 80 % (48) provodi objavu doživljaja, 15 % (9) često provodi i 3 % (5) povremeno provodi objavu doživljaja i njegovu korekciju. Od 60 ispitanika nitko nije odgovorio da nikada ili da vrlo rijetko provodi objavu doživljaja. (Grafikon 7.)

Grafikon 7. U nastavi Hrvatskoga jezika, nakon interpretativno pročitana teksta, objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim

8. U nastavi Hrvatskoga jezika, nakon interpretativno pročitana teksta, objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim:

60 odgovora

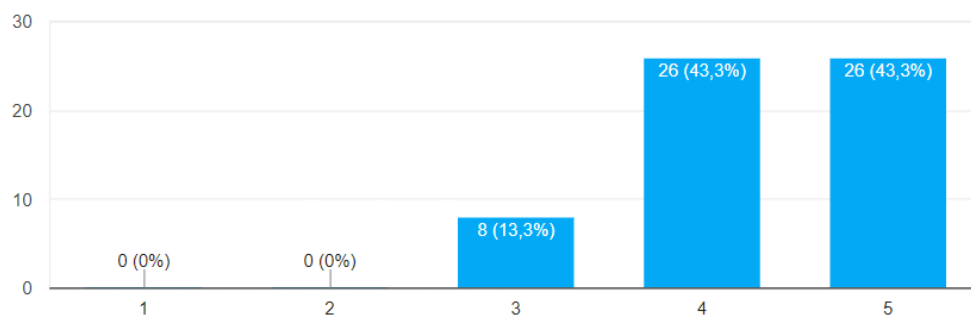


Na pitanje provode li objavu doživljaja i njegovu korekciju metodom razgovora učitelji, 43,3 % (26), su odgovorili da uvijek provode metodom razgovora. Također, njih 43,3 % (26) odgovorilo je da često provodi metodom razgovora, dok je njih 13,3 % (8) odgovorilo da povremeno provodi objavu doživljaja i njegovu korekciju metodom razgovora. Od 60 ispitanika nitko nije odgovorio da se nikada ili vrlo rijetko služi razgovorom u objavi doživljaja. (Grafikon 8.)

Grafikon 8. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim metodom razgovora

9. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim metodom razgovora.

60 odgovora

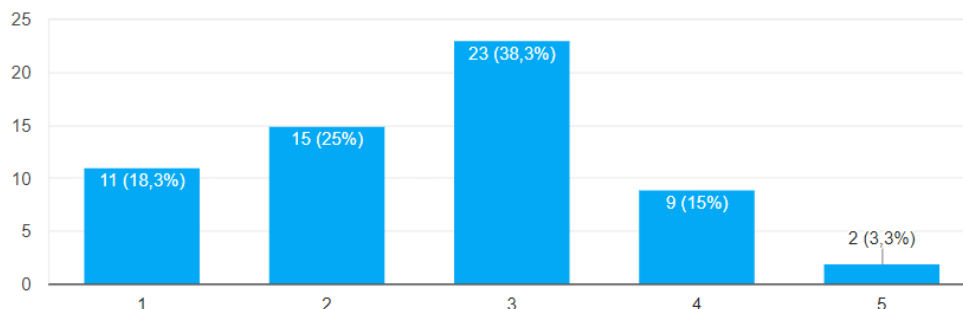


Također, htjelo se ispitati koriste li neke druge metode provedbe objave doživljaja i njegove korekcije. Na pitanje koriste li se dramskim tehnikama u provedbi objave doživljaja njih 38,3 % (23) reklo je da povremeno koristi dramske tehnike u objavi doživljaja, 25 % (15) ih vrlo rijetko koristi, 18,3 % (11) nikad ih ne koristi dok ih 15 % (9) koristi često i 3,3 % (2) učitelja uvijek koristi dramske metode u objavi doživljaja i njegovoj korekciji. Rezultati su vidljivi na grafikonu 9.

Grafikon 9. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz dramske tehnike

12. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz dramske tehnike.

60 odgovora

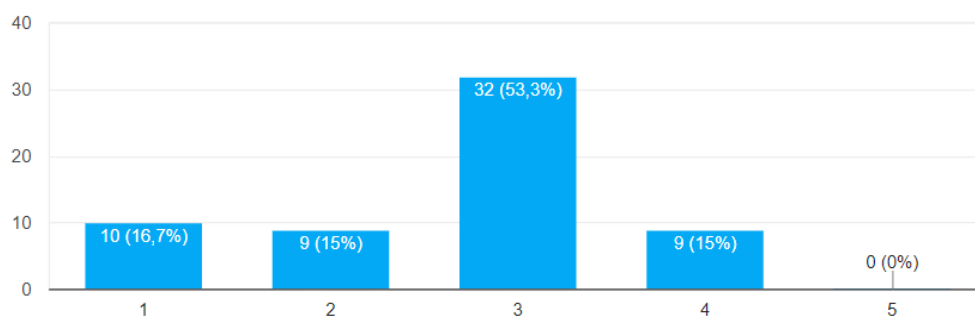


Na pitanje koriste li se psihologijskim tehnikama u provedbi objave doživljaja 53,3 % (32) odgovorilo je da povremeno koristi psihologijske tehnike, 16,7 % (10) reklo je da nikada ne koristi psihologijske tehnike, 15 % (9) odgovorilo je da vrlo rijetko koristi navedene tehnike. Isti postotak zastupljen je i kod učitelja koji kažu da često koriste psihologijske tehnike pri objavi doživljaja i njegovoj korekciji. Od 60 ispitanika nitko nije odgovorio da uvijek koristi psihologijske tehnike u objavi doživljaja i njegovoj korekciji. Rezultati su vidljivi na grafikonu 10.

Grafikon 10. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz psihologijske tehnike

13. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz psihologijske tehnike.

60 odgovora

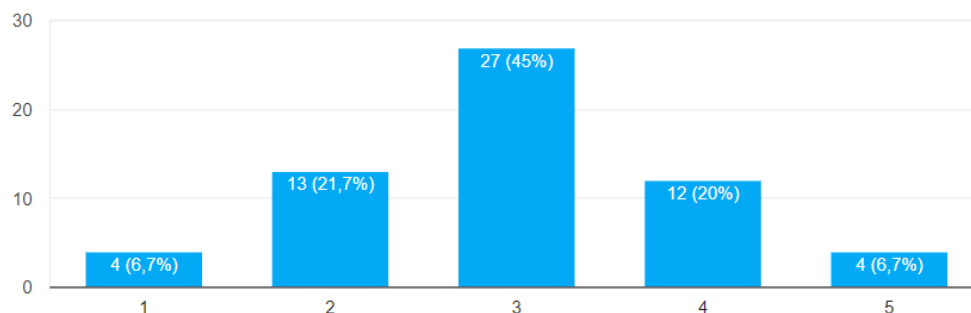


Kako bi se saznalo koliko učenici imaju poteškoća pri objavi doživljaja, ispitalo se koliko su često učenički odgovori slični odgovorima drugih učenika. Na navedeno pitanje 45 % (27) učitelja odgovorilo je da se to događa povremeno, 21 % (13) odgovorilo je da se događa vrlo rijetko, 20 % (12) kaže da je to česta pojava dok postotak od 6,7 % (4) učitelja kaže da se to u njihovom razredu događa uvijek. Isti postotak učitelja kaže da se to nikada ne događa u njihovom razredu. Rezultati su vidljivi u grafikonu 11.

Grafikon 11. Prilikom objave doživljaja učenici imaju iste ili slične odgovore

10. Prilikom objave doživljaja učenici imaju iste ili slične odgovore.
(Očito je da govore što su čuli od prvog učenika, a ne da su to i doživjeli tako.)

60 odgovora

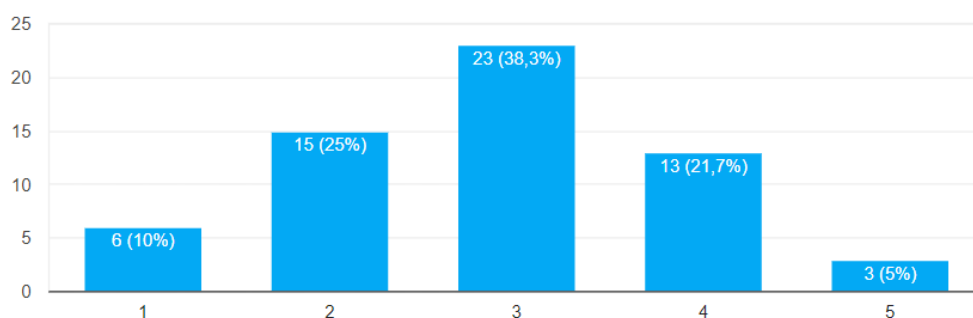


Željelo se saznati i koliko učenici imaju poteškoća u izražavanju svojih doživljaja riječima. 38,3 % (23) učitelja odgovorilo je da učenici u njihovom razredu povremeno imaju poteškoća u izražavanju doživljaja riječima, njih 21,7 % (13) kaže da se to događa često, 25 % (15) kaže da se događa vrlo rijetko. 10 % (6) ispitanika kaže da učenici nikada nemaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima, a njih 5 % (3) kaže da njihovi učenici uvijek imaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima (grafikon 12.).

Grafikon 12. Učenici u mome razredu imaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima

11. Učenici u mome razredu imaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima.

60 odgovora



7.2. Važnost i drugačiji načini provedbe objave doživljaja i njegove korekcije

Ovom se skupinom pitanja željelo ispitati koliko učitelji smatraju objavu doživljaja važnom te kojim načinima to čine. Od ispitanika se tražilo da navedu zašto misle da je objava doživljaja važna i kojim se načinima služe kako bi naveli učenike da svoje doživljaje najprimjerenije izraze.

Na pitanje smatraju li objavu doživljaja, kao etapu sata, u nastavi Hrvatskoga jezika važnom i zašto te misle li da ju treba ukinuti ili pak provoditi na neke druge načine učitelji su odgovorili sljedeće (zanimljivija razmišljanja posebno su označena):

Tablica 5. Važnost objave doživljaja

Zavisi kako kada.

Važno

Smatram ju važnom zbog boljeg razumijevanja teksta od strane učenika.

Ne treba je ukinuti. Važna je kako bi učenici radili na izražavanju mišljenja o nečemu.

vrlo važna, učenici promišljaju, izražavaju svoje stavove, doživljaj, slobodni su, nespustani

Nekad je važna, nekad ne

Provoditi na neke druge načine.

Smatram ovu etapu važnom jer želim čuti što moji učenici misle, kako se osjećaju, što misle o književnoumjetničkom tekstu prije detaljne analize. Jedan od kriterija za izbor teksta je i taj da se učenicima sviđa, da doživljavaju njegovu poruku i da je mogu izraziti, ako ih ne pitam, kako ću to znati?

Da

Veoma bitna

Smatram ju važnom jer mi puno govori o samom učeniku.

Važna

Smatram da je objava doživljaja vrlo važna jer tako dobijem uvid u to kako razumiju pročitano, ali i kakve emocije ih pokreću, motiviraju ili demotiviraju u daljnjoj analizi teksta.

Važna, bitno je mišljenje učenika, njihov doživljaj.

Smatram ju važnom i korisnom jer tu vidim puno toga (emocionalno stanje djeteta, stav o nečemu i sl)

Ponekad je važna, ali ne za svaki tekst. Potrebna je kada tekst ostavi duboki utisak (emocije), ima jasnu i bitnu poruku.

Ta etapa mi je često povratna poruka koliko je djeci zanimljiv pročitani tekst.

Ukinuti.

Da. Djeca rado iznose svoje doživljaje i tako pozornije sudjeluju u ostalim etapama sata.

Nekada je suvišna

*Smatram važnom. Smatram da se treba provoditi na druge načine kako bi učenici znali izraziti zaista ono što su doživjeli, a ne ponavljati odgovore poput ostalih učenika koji nerijetko glase: Super mi je bilo, Svidjelo mi se, Bilo mi je lijepo i slično tomu. Učenike treba poticati na izražavanje onoga što su osjetili. Osjećaju, ali se dobro ne izražavaju.**

Ukinuti je ne treba, ali se svakako može provesti i na neke druge načine.

potiče učenike na promišljanje

*Važna je zbog izražavanja koje učenicima u zadnje vrijeme sve teze ide, vokabular im je oskudan. Potrebno ih je poticati da ne ponavljaju ono što su čuli od drugih.**

Smatram da je treba ukinuti ili ubaciti nakon interpretacije dok već shvate bit

književnog teksta.

*Smatram je toliko važnom da mislim da bi za obradu trebalo osigurati blok-sat kako bi svi učenici dobili priliku izražavati svoj doživljaj na više raznih načina, a ne u pukih 5 min.kako je sada najčešći slučaj.**

Bitno je da učenici nauče izraziti svoje osjećaje o pročitanome, a bez objave doživljaja to ne bi imali priliku kod svake obrade teksta.

Drugi način

Mislim da ona treba ostati

Ne

*Činjenica je da kada se radi isključivo metoda razgovora učenici daju poželjne i korektne odgovore. Dosta je važno da stoga nasa pitanja ne budu uobičajena i očekivana**

Važno je da vidim kako su učenici doživjeli tekst i jesu li razumjeli.

Važnom

Ukinuti

*Važna je jer učimo djecu promišljanju o slušanom, razvijamo kritičko mišljenje, te potičemo razvijanje izražavanja osobnog mišljenja.**

Mislim da je važna, ali da se često zanemaruje važnost.

To je povratna i informacija

*Važna je i vrijeme je za neke nove metode i općenito ideje , prilagođenije učenicima i zanimljivije njima a i nama.**

Smatram da je važna i da ju ne treba ukinuti.

Važna je, treba ju provoditi usmeno ili kroz dramski izričaj. Učenici trebaju razumjeti različite emocije, drugih učenika, pisaca kao i svoje, razvija se sposobnost usmenog izražavanja, poštivanje tuđeg mišljenja.

Mislim da je treba ukinuti, jer oni tek na kraju sata ,kad priđu sve etape razumiju tekst

Važna je radi učeničkog izražavanja.

*Ni slučajno ukinuti! Djeca ionako teško izražavaju svoje mišljenje i doživljaj.**

Smatram da je korisna , jer ih potiče na razmišljanje o tekstu i uče se kako riječima iskazati svoje doživljaje i osjećaje.

Mislim da je ne treba ukinuti!

Potrebna je

Smatram da ju se ne smije ukinuti prvenstveno zbog činjenice da učenici kažu svoje vlastito mišljenje o nekom književnoumjetničkom tekstu nakon prvog slušanja. Učenici u mom razredu vole reći što misle jer, na taj način, daju dio sebe.

Uvijek treba na drugi način, ali je važna.

Smatram je važnom jer, između ostalog, dobijem povratnu informaciju o tome kako su doživjeli tekst, razumiju li ga, kako se u tom trenu osjećaju i zašto... to mi daje "uputu" u kojem smjeru trebam usmjeriti daljnji tijek sata.

*U prvom i drugom razredu učenicima to ne predstavlja mnogo. Od trećeg razreda objava doživljaja dobiva neku smislenu notu. Ipak smatram da učenicima ne predstavlja ništa posebno.**

Važna je, ne smatram da je treba ukinuti.

Važna je kako bi učenike zainteresirala za učenje novog nastavnog sadržaja koji se treba usvojiti na tom nastavnom satu.

Važno je da prepoznaju svoje osjećaje i da ih znaju izraziti.

Mislim da je važna i da ju treba provoditi na različite načine.

Smatram važnom jer učenici na taj način mogu izraziti svoje osjećaje bez pogrešnih odgovora, te mogu na taj način otkriti i ponešto o učenicima.

Treba provoditi, način bira učitelj prema mogućnostima i potrebama učenika.

Smatram je važnom, jer u toj etapi učenici mogu izraziti svoj doživljaj na više načina. Učenicu slušaju jedni druge, primjećuju da mogu isti tekst ili pjesmu doživjeti na različite načine, navikavaju se da mogu slobodno izraziti svoje mišljenje ili doživljaj, prihvaćaju različitosti, razvijaju empatiju.

*Tu etapu treba koristiti na više načina, a sve u svrhu poticanja učenika da izraze svoj doživljaj.**

Važno je objavljivanje doživljaja jer time učitelj dobiva povratnu informaciju o primanju književnog djela i to mu može biti putokaz za interpretaciju. Nikako ukinuti. Svatko treba imati mogućnost izraziti svoj doživljaj slušanja književnog djela. Može se doživljaj napisati, nacrtati ili pak iskomentirati u parovima ili manjim skupinama.

Smatram da je jako važna.

Posljednje pitanje od ispitanika tražilo je da ukratko objasne drugačije načine koje primjenjuju kako bi njihovi učenici najprimjerenije izrazili svoj doživljaj teksta. Objašnjenja su napisana u tablici 5. Također, zanimljiviji načini posebno su istaknuti.

Tablica 6. Drugačiji načini provedbe objave doživljaja koje koriste učitelji u praksi

Likovnim izražavanjem

Bojom, pokretom...

Uglavnom se koristim navedenim metodama.

Razgovor.

crtež, poruka, simbol

Kroz crtež, mimkom..

Mogli bi nacrtati svoj doživljaj teksta.

Ovisi o dobi učenika, to mogu biti znakovi, npr. ☺ ☹, □ □, pomoću post it papirića na koje pišu ili crtaju dojmove...

Raznim igrama, pomoću loptice...

Razgovor

Dozvolim si biti dijete uz njih.

Ponekad likovno izraze svoj doživljaj ili naprave malu pantomimu ili pokažu mimikom svoj doživljaj pa ostali pogađaju kako se prijatelj osjećao i kako je doživio tekst.

Potičem iskrenost mišljenja te obrazložiti ga. Ponekad se izražavaju pokretom, bojom.

Potičem ih npr. pitanjima

Bojom, dijalogom

izrazom lica, pokretom, oboji i sl.

Ništa

Kroz spontanu glumu, likovnim izražavanjem, dramaturgijom teksta, plesom.

Crtaju, opisuju doživljaj pismeno

*Najčešće razgovorom. Nažalost nisam dovoljno kompetentna i upućena u druge načine obrade doživljaja teksta. Voljela bih biti upoznata s novim idejama.**

Možda nekim crtežima, pisanom formom i sl.

igranje uloga, rasprave, filozofski caffè, pisanje sastava,

Izražavaju se bojom, crtežom, povezivanjem teme sa stvarnim životom. Koristimo i lutke u nastavi pa im je to dodatni poticaj.

Ubacim doživljaj ili na kraju interpretacije ili u završnom dijelu sata gdje izraze svoje mišljenje o tom djelu i ispričaju što bi promijenili i zašto.

*Sretno! □ **

Načini su manje bitni, važno je vrijeme i prilika da se dijete izrazi. Osobno najviše volim organizirati igranje uloga, a često i pismeni izraz: Da sam...

Najčešće ih navodim, kroz razgovor, na prepoznavanje osjećaja koje je u njima probudio tekst. Svaki učenik mora naći bar nešto drugačije od onoga što su ostali rekli.

Nažalost ne primjenjujem drugi način, ali od iduće godine bih mogla ako nađem zanimljivi način

Crtež, razgovor u paru

Pismeno

Drugačija pitanja, igranje uloga, priča ispričana iz pozicije drugoga

Ponekad nacrtaju.

Mimika lica, likovni izraz

Nacrtati doživljaj smajlicima

*Ovisi o dobi učenika. Obzirom da je ta etapa sata vrlo kratka razgovor je najprimjereniji.**

Strip, crtež,

Npr. crtežom kod mlađih uzrasta

Kratki odgovori, oluja ideja, mimika (izraz lica), pokret...

Crtežima, gestama i glumom.

Ponekad koristim mimiku, geste, izraziti emociju samo licem, samo pokretom.

Metodom rada u paru, da razmijene međusobno svoja mišljenja i onda to kažu

Ovisi o tekstu. Znamo i crtežom i glumom izraziti doživljaje. Nakon toga sudjelujemo u zajedničkom razgovoru .

Izražavaju se samo usmeno, kroz razgovor, ali uvijek moraju objasniti svoj doživljaj ili ga potkrijepiti s pročitanim tekstom.

Uglavnom razgovorom potičem učenike na izražavanje svog dojma , ponekad kroz primjere ili problemskom situacijom.

Može kroz crtež

X

Trenutno još nisam primijenila druge načine izražavanja doživljaja teksta.

Igra, zadaci na papirićima, interpretacija, dramatizacija...

Crtanjem/slikanje doživljenog, korištenje toplih/hladnih boja...

Ponekad taj doživljaj izražavaju kroz likovni izričaj.

Uglavnom koristim navedene načine u izražavanju doživljaja.

Izražavanje likovnim radom

Ilustriranje

Dramskim ili likovnim izričajem.

*Ponekad nakon interpretativnog čitanja učenike ništa ne pitam već puštam da oni sami reagiraju i zapravo uvijek imaju potrebu nešto reći ili izraziti svoje mišljenje i osjećaje.**

Igrom.

Osim onih koje ste i Vi naveli ja još koristim: izražavanje crtežom, pismenim putem (slobodno izražavanje doživljaja prema izboru učenika, odgovor na postavljeno pitanje, osjećaji (zaokružiti ponudene ili ih sam nabrojiti) asocijacije, povezivanje izraza iz dva stupca), pokretom..

Napisah gore. Napisati doživljaj, nacrtati ga, razmijeniti u parovima ili manjim skupinama pa podjela pred razredom. Kombiniram.

Ponekad crtanje - strip. Glazbena kultura - pjesma kao poticaj.

Iz dobivenih rezultata vidljivo je da se ispitanici najčešće služe likovnim i pisanim/govornim izričajem. Vidljivo je da se najmanje služe dramskim i psihologijskim tehnikama što je suprotno rezultatima iz druge skupine pitanja. Treba istaknuti odgovor koji kaže: „Najčešće razgovorom. Nažalost nisam dovoljno kompetentna i upućena u druge načine obrade doživljaja teksta. Voljela bih biti upoznata s novim idejama.”

8. RASPRAVA

Na temelju rezultata provedenoga istraživanja, došlo se do važnih spoznaja o provođenju nastavnih sati Hrvatskoga jezika, o provedbi objave doživljaja pri obradi književnoumjetničkoga teksta, načinima kojima provode objavu doživljaja te učiteljskoj procjeni njezine važnosti.

U navedenom istraživanju 80 % ispitanika provodi objavu doživljaja, a ostalih 20% to čini često ili povremeno. 45 % ispitanika kaže da njihovi učenici povremeno imaju iste ili slične odgovore prilikom objave doživljaja. Njih 38% povremeno koristi dramske tehnike, a 53 % povremeno koristi psihologijske tehnike.

U istraživanju nas je zanimalo i kakve stavove učitelji imaju o objavi doživljaja, smatraju li ju važnom ili ju je potrebno ukinuti. Rezultati su pokazali kako većina učitelja smatra objavu doživljaja u nastavi važnom zbog emocionalnog stanja djeteta, njegovih stavova i promišljanja, kažu da im pokazuje razumijevanje teksta, dok 3 od 60 ispitanika smatra da objavu doživljaja treba ukinuti jer učenicima *ne predstavlja ništa posebno* i jer tek nakon interpretacije teksta shvate bit književnog djela. Također, neki smatraju da kada se objava doživljaja provodi metodom razgovora učenici daju konkretne odgovore te je stoga važno da pitanja ne budu očekivana i uobičajena.

U istraživanju se željelo saznati koje načine učitelji provode kako bi učenici bolje iskazali svoj doživljaj teksta. Saznalo se da se većina učitelja služi likovnim izričajem (24) kako bi učenici dočarali svoj doživljaj teksta. Neki su odabrali izražaj simbolima, igrom, pokretom, dramskim tehnikama i slično. Od 60 ispitanika njih 7 ne koristi ništa kako bi učenici izrazili doživljaj teksta od kojih jedan ispitanik kaže da će ubuduće početi koristiti neke nove načine, jedan kaže kako nisu važni načini već vrijeme i prilika da se učenik izrazi, a jedan kaže da nije dovoljno kompetentan i da bi volio saznati nove načine provedbe objave doživljaja kako bi ih u budućnosti mogao koristiti.

9. ISTRAŽIVANJE METODIČKE PRAKSE

Cilj praktičnoga dijela rada bio je u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi pronaći nove načine provedbe objave doživljaja i njegove korekcije, istražiti pokazuju li učenici veći interes za drugačijim načinima provedbe doživljaja te kako se oni mogu učinkovito upotrijebiti u nastavi književnosti radi uspješnije interpretacije teksta i postizanja individualiziranog pristupa mislima i osjećajima učenika. Također, odrađena je hospitacija na temelju sljedećih pretpostavki:

- učitelji ne provode objavu doživljaja
- učitelji provode klasičnu objavu doživljaja (razgovor)
- objava doživljaja ne utječe na daljnji tijek sata.

Praktični dio istraživanja za diplomski rad proveden je kroz individualne sate u Prvoj osnovnoj školi Petrinja i Osnovnoj školi Dragutina Tadijanovića u periodu od 23. 4. 2018. do 25. 4. 2018. u dva treća i dva četvrta razreda. Za potrebe diplomskoga rada održana su četiri nastavna sata iz književnosti. Na svim nastavnim satima rađen je zvučni zapis i fotografiranje mobilnim uređajem radi kvalitetnije obrade rezultata istraživanja. Na svakom satu provedeni su različiti načini objave doživljaja kroz psihologijske i dramske tehnike. Hospitacija je odrađena u trećemu razredu u Osnovnoj školi Dragutina Tadijanovića i u četvrtomu razredu Prve osnovne škole Petrinja.

9.1. Opažanje nastavnih sati

9.1.1. Opažanje nastavnoga sata u trećemu razredu Osnovne škole Dragutina Tadijanovića

Nastavna jedinica ovoga sata bila je *Kakve je boje potok* u sustavu školske interpretacije. Sve sastavnice sata bile su provedene. Na nastavnome satu bilo je mnogo korelacije kroz pitanja o drugim područjima. Objava doživljaja bila je klasično provedena te nije uvelike utjecala na daljnju interpretaciju pjesme. Završni dio sata bio je povezan s doživljajima. Učenici su mogli zaključiti da ne trebaju svi

imati isti doživljaj svijeta oko sebe. Sat je bio odrađen prema pripremi iz priručnika izdavačke kuće. Dakle, na ovome satu bila je provedena objava doživljaja što upućuje na to da prva pretpostavka nije potvrđena dok su druga i treća pretpostavka potvrđene. Objava doživljaja provedena je kroz razgovor i nije uvelike utjecala na daljnji tijek sata.

9.1.2. Opažanje nastavnoga sata u četvrtomu razredu Prve osnovne škole Petrinja

Hospitacija u četvrtomu razredu Prve osnovne škole Petrinja provedena je 18. 4. 2018. Nastavna jedinica na ovome satu bila je interpretacija Indijanske legende *Kako su nastale rase* u sustavu školske interpretacije.

Klasična motivacija putem igre *asocijacija*. Najave i lokalizacije teksta nema. Interpretativno čitanje odlično, međutim mnogi učenici ne prate, u razredu je vladao velik žamor, a učiteljica ništa nije poduzimala. Emocionalno-intelektualna stanka i objava doživljaja nisu provedene. Učenici su spontano objavljivali svoje doživljaje, no učiteljica nije reagirala na njihove misli i osjećaje. Spontana reakcija djece bila je: „Pa šta smo mi ružni?“, učiteljica odgovara: „Svatko voli svoje.“ Dakle, na ovome satu objava doživljaja nije bila provedena što upućuje na to da su sve pretpostavke potvrđene. Objava doživljaja nije provedena pa to nije ni moglo utjecati na daljnji tijek sata.

9.2. Individualni sati

U sljedećim poglavljima bit će opisani individualni nastavni sati u kojima su provedeni drugačiji načini objave doživljaja. Nastavni sati provedeni su prema pisanim pripravama koje se nalaze u priložima.

9.2.1. Dramske tehnike - kreativniji načini provedbe objave doživljaja

Na nastavnomu satu u trećemu razredu, nastavna jedinica bila je interpretacija pjesme Grigora Viteza *Što mi se tužio hrast* u korelacijsko-integracijskom sustavu s interpretativno-analitičkim pristupom. Za objavu doživljaja korištena je dramska tehnika *Kip*. U tabličnom prikazu slijede nastavne situacije koje su pridonijele kvalitetnoj provedbi objave doživljaja.

Tablica 7. Nastavne situacije ključne za kvalitetnu objavu doživljaja

Motivacija	Vođena fantazija - <i>Što je tebi rekao hrast?</i>
Najava i lokalizacija	Preko plakata hrasta.
Interpretativno čitanje	Učenici smireni i slušaju. Kroz izraze lica na učenicima mogu se prepoznati osjećaji iz pjesme.
Emocionalni-intelektualna stanka	5 sekundi
Objava doživljaja i njegova korekcija	Dramska tehnika: <i>Kip</i>

U motivacijskom dijelu, na izrazima lica učenika jasno su se odražavali osjećaji kojima su u tome trenutku učenici bili zaokupljeni. Vidljiva je ugoda, toplina, sreća, strah, jeza... Učenici su motivirani za rad, osjećaju se kao da su zaista bili u šumi i čuli što im šapuće drveće. Mnogima je drveće reklo da ih ljudi žele sasjeći, da drveće želi pobjeći s njima te da ih moli za pomoć. Nadalje, interpretativno čitanje uvelike utjecalo na objavu doživljaja. Izrazi lica bili su slični onima iz objave doživljaja. Na objavu doživljaja utjecala je motivacija te interpretativno čitanje. Osjećaji iz pjesme bili su vidljivi na licima učenika tijekom prvoga dijela sata. Ti osjećaji bili su prikazani i kroz dramsku tehniku „Kip”. Rezultati ove dramske tehnike prikazani su na sljedećim fotografijama:

Slika 1. Objava doživljaja kroz dramsku tehniku



Slika 2. Objava doživljaja potaknuta dramskom tehnikom



Slika 3. Objava doživljaja potaknuta dramskom tehnikom



Na nastavnomu satu, u četvrtomu razredu, nastavna jedinica bila je interpretacija priče H. C. Andersena *Lan*. Nastavni sat proveden je u interpretativno-analitičkom sustavu s korelacijsko-integracijskim pristupom. Za provedbu objave doživljaja korištena je dramska tehnika - lutka. Učenici su imali čarape na ruci koje su glumile cvijet na livadi. U tabličnom prikazu slijede nastavne situacije koje su pridonijele kvalitetnoj provedbi objave doživljaja.

Tablica 8. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Motivacija	Lutkarska motivacija: <i>Kakav si cvijet?</i>
Najava i lokalizacija	Pozornost se usmjerava na osjećaje lana.
Interpretativno čitanje	Provedeno
Emocionalni-intelektualna stanka	5 sekundi
Objava doživljaja i njegova korekcija	Dramska tehnika: <i>Lutka</i>

U motivaciji je učenicima bilo teško govoriti kroz lutku. Govore iz svoje perspektive ne kroz lutku. Interpretativno čitanje bilo je provedeno, učenici su bili smireni i pažljivo su slušali. Spontane reakcije nakon priče nije bilo. U etapi objave doživljaja zadatak učenika bio je da kroz lutku objave svoje doživljaje. Učenici su navodili sljedeće:

U1: *Osjećao sam se vrlo tužno, a onda sam sve postajao sve ljepši i ljepši i na kraju sam si postao knjiga.*

U2: POČETAK PRIČE: *Osjećao sam se vrlo sretno, a onda sam se osjećao vrlo tužno.*

U3: *Ja sam na početku bila radosna, a onda sam poslije bila sretna zato što sam koristila ljudima.*

U3: PREPRIČAVANJE DOGAĐAJA KOJI SE DOGODIO SLIČNO KAO I LANU: *Ja sam jednom isto tako trčao i probao sam si nogu. Osjećao sam se loše.*

S: *Jesi li mislio da noga nikada neće zacijeliti?*

U3: *Ne.*

Učenicima je bilo teško govoriti kroz lutku. Osjećaje su počeli izražavati pomoću lutke, međutim kako je izricanje osobnoga doživljaja odmicalo, učenici su lutku zanemarivali i govorili iz svoje perspektive. Ovakav ishod, pretpostavlja se da je rezultat prvog susreta s lutkom u objavi doživljaja. Također, pretpostavlja se da je i dob učenika jedan od razloga lošijeg izražavanja uporabom lutke.

9.2.2. Psihologijske tehnike - kreativniji načini provedbe objave doživljaja

Na nastavnomu satu, u trećemu razredu, nastavna jedinica bila je interpretacija pjesme *Što mi se tužio hrast*. Nastavni sat bio je proveden u interpretativno-analitičkom sustavu i korelacijsko-integracijskom pristupu. Za provedbu objave doživljaja korištena je psihologijska tehnika *List osjećaja*. Zadatak učenika bio je u bilježnici nacrtati list osjećaja, obojiti ga bojama koje najbolje opisuju osjećaje hrasta i zapisati osjećaje koje je osjećao hrast. Pritom su se mogli koristiti kotačem osjećaja iz etape motivacije. (Prilog 3.)

U tabličnom prikazu slijede nastavne situacije koje su pridonijele provedbi objave doživljaja o književnome tekstu.

Tablica 9. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Motivacija	Psihologijska: <i>Kotač osjećaja</i> Svira tiha glazba u pozadini.
Najava i lokalizacija	Preko plakata hrasta.
Interpretativno čitanje	Provedeno.
Emocionalni-intelektualna stanka	5 sekundi
Objava doživljaja i njegova korekcija	Psihologijska tehnika: <i>List osjećaja</i>

U etapi motivacije učenici su osvijestili različite osjećaje i spoznali da i biljke i životinje imaju različite osjećaje te da prema njima trebamo postupati kao prema živim bićima. Nadalje, učenici su nakon interpretativnog čitanja mogli izraziti svoje osjećaje verbalno i slikovno. Vidljivo je da je motivacija utjecala na objavu doživljaja. Učenici su koristili osjećaje napisane na *Kotaču osjećaja* kako bi opisali osjećaje hrasta (grafikon 13.). Također, koriste različite boje (grafikon 14.) kako bi opisali osjećaje napisane na listu.

Grafikon 13. Objava doživljaja: *List osjećaja*¹²



Grafikon 14. Objava doživljaja: *List osjećaja*¹³



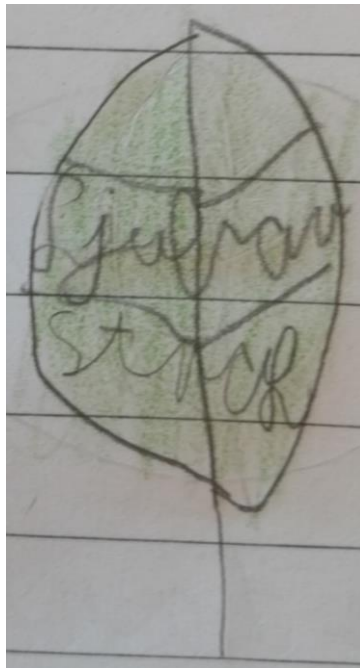
¹² Grafikon prikazuje koliko je učenika odabralo određeni osjećaj kako bi opisali osjećaje hrasta.

¹³ Grafikon prikazuje koliko je učenika odabralo određenu boju kojom bi prikazali osjećaje hrasta.

Slika 4. Primjer objave doživljaja - psihologijska tehnika *List osjećaja*



Slika 5. Primjer objave doživljaja - psihologijska tehnika *List osjećaja*



Na nastavnomu satu, u trećemu razredu, nastavna jedinica bila je interpretacija priče H. C. Andersena *Lan*. Nastavni sat bio je proveden u korelacijsko-integracijskom sustavu s interpretativno-analitičkim pristupom. Za provedbu objave doživljaja korištena je psihologijska tehnika *Simboli*. Zadatak učenika bio je u bilježnici nacrtati osjećajnik/e koji se mogu povezati s pričom koju su čuli. U tabličnom prikazu slijede nastavne situacije koje su pridonijele kvalitetnoj provedbi objave doživljaja.

Tablica 10. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Motivacija	Pokus <i>Voda i plastelin</i>
Najava i lokalizacija	Kroz spoznaju da je važno vjerovati da će se loša situacija nekako riješiti.
Interpretativno čitanje	Provedeno.
Emocionalno-intelektualna stanka	5 sekundi
Objava doživljaja i njegova korekcija	Psihologijska tehnika: <i>Simbol priče</i>

Motivacija u ovome nastavnome satu potiče učenike na razmišljanje. Učenike zbunjuje pokus, ne znaju imaju li sat Hrvatskog jezika ili Prirode i društva. Razgovara se o preprekama. Učenici govore o svojim iskustvima. Prilikom interpretativnog čitanja jedan učenik nemiran (oponaša sve što se u priči događa, želi pažnju, ali je koncentriran na priču), ostali pažljivo slušaju. Objava doživljaja provedena je kroz psihologijsku tehniku *Simboli*. Zadatak učenika je da simbol :) / :(/ :) povežu s pričom, a nakon toga nacrtaju svoj simbol priče. Jedna učenica spontano izražava svoj doživljaj govoreći: „Ovo je bilo tužno”. Prilikom crtanja simbola učenici uzdasima i uzvicima komentiraju simbole. Uzlazno uzdišu prilikom crtanja sretnih osjećajnika, a silazno prilikom tužnih osjećajnika.

Razgovor u objavi tekao je ovako:

S: Hajde mi sada recite, kako možete ovaj simbol, točnije simbole, povezati s pričom koju sam sada čitala?

U1: Prvo je bio sretan kad je postao najfinije platno, a onda je bio tužan jer su ga mučili i tako dalje i kad je bio sretan pa opet tužan jer su ga rezali i šivali, i onda opet sretan jer su ga čitali, i onda kad su ga bacili u vatru bio je tužan... (učenici počinju komentirati u glas)

U2: Prvo je bio sretan jer su ga zalijevali i brinuli se, onda je bio nesretan zato što su ga mučili i čupali, i bockali, onda je bio sretan jer je postao lijepa košulja.

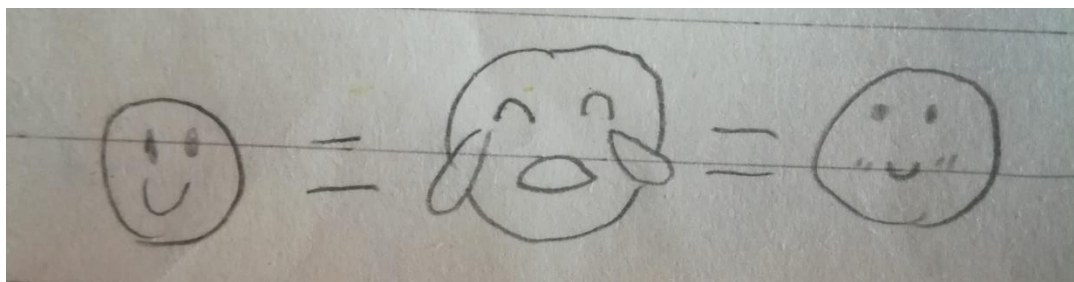
U4: Prvo smo bili sretni pošto se i lan lijepo osjećao, kako će postat nešto veliko, al onda i tužni, zato šta, kad je, kad su ga počeli, tj. to sve raditi i da mogu zapravo napraviti to sve od njega. Onda sam bila tužna kako je to sve propovijedao, a i na neki način sretna.

U7: Mogu ja ispričati o jednom danu?

U7: Ja kad se probudim ja sam sretna, kad dođem u školu ljuta sam i onda kad se vratim onda sam opet sretna, kad izađem iz škole.

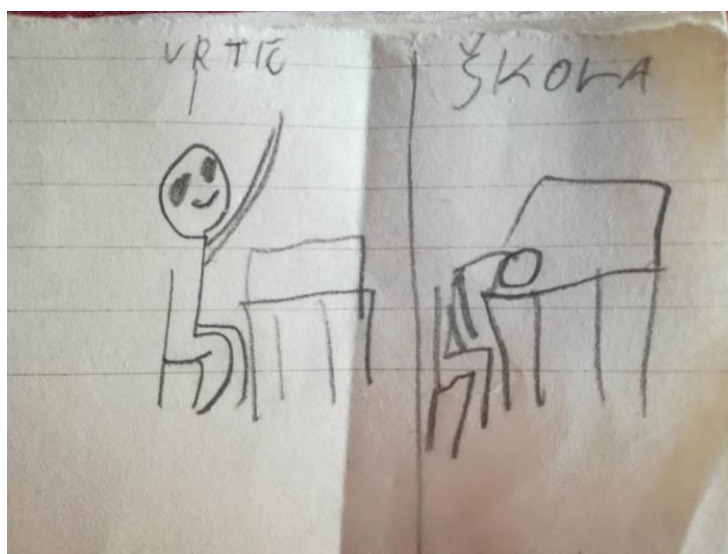
Nakon navedenih komentara, učenici su crtali svoje osjećanike.

Slika 6. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*



Objava doživljaja temeljena na ovome simbolu: *Kad je lan bio sretan, ja sam se osjećala sretno, a kad su ga počeli, tj. kad su ga počeli mučiti, kad su mu počeli radit' te stvari onda sam se osjećala jako tužno, a kad su napravili košulju, majicu i tako odjeću onda sam bila sretna pošto je bio nešto, a kad su to sve razderali i to, onda sam bila opet tužna i kad je posto papir bio je sretan, i ja sam bila sretna.*

Slika 7. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*



Objava doživljaja temeljena na ovom simbolu:

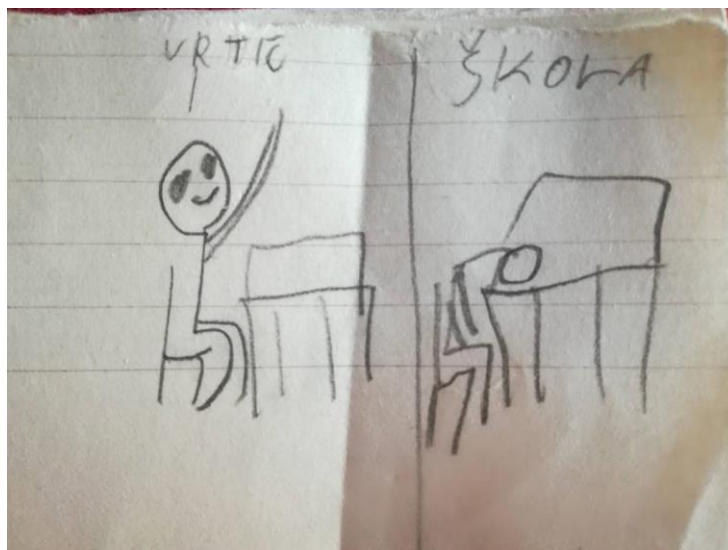
U: *Ja, ja, ja sam htio... sam reći da imam, da sam, imam još uvijek slične osjećaje ko lan.*

U: *U vrtiću, svi moji prijatelji i ja, i ja smo se veselili ići u školu. (Ostali učenici potvrđuju) ...i onda kad smo napokon došli u školu, htjeli smo...*

U: *...htjeli smo nazad u vrtić*

Učenici u jedan glas: *Daa, daaaa!*

Slika 8. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*



Objava doživljaja temeljena na ovom simbolu:

U: Prvo sam nacrtala sretnog smajlića pošto je (...) zato što je sretan, zato šta će bit tkanina i tako, onda sam nacrtala drugi znak, znači bila sam začuđena kako su ga trgali, čupali i tak. Onda sam treći znak nacrtala košuljicu, ne majicu, kako je postao majica. Onda, treći znak sam nacrtala krpu za pranje poda zato šta su njega gazili i to mu napravili, onda sam treći znak napravila knjigu pošto je posto papir i knjiga na polici. Četvrti znak sam napravila vatru zato šta su ga bacili i stavili sve stare knjige u plamen i peti znak sam nacrtala kako je umro i otišo u dim.

Učenici su, nakon zaključka da su suosjećali s biljkom lan, govorili o svojim osjećajima kada suosjećaju s prijateljima ili ostalim ljudima.

10. ANALIZA PROVEDENIH SATI

Praktičnim dijelom ovoga diplomskoga rada željelo se u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi istražiti kako učenici reagiraju na nove načine provedbe objave doživljaja i njegove korekcije, pokazuju li veći interes za drugačijim načinima provedbe doživljaja te kako se oni mogu učinkovito upotrijebiti u nastavi književnosti radi uspješnije interpretacije teksta i postizanja individualiziranog pristupa mislima i osjećajima učenika. Zanimalo nas je hoće li učenici biti zainteresiraniji za interpretaciju književnoumjetničkoga teksta ukoliko im se da prilika da na različite načine iskažu svoj dojam o tekstu. Rasprava i zaključci o provedenim satima temeljeni su na refleksiji učiteljica koje su bile prisutne na nastavnim satima te studentice koja je vodila sate.

U hospitacijskom dijelu istraživanja, postavljene su tri pretpostavke: da učitelji ne provode objavu doživljaja, da ju provode klasično (razgovor) te da ne utječe na daljnji tijek sata. U trećemu razredu objava doživljaja bila je provedena. Prva pretpostavka nije potvrđena dok su druga i treća pretpostavka potvrđene. Objava doživljaja provedena je kroz razgovor i nije uvelike utjecala na daljnji tijek sata. Tijekom hospitacije u četvrtomu razredu objava doživljaja nije bila provedena što nalaže da su sve pretpostavke potvrđene. Na nastavnom satu učiteljice u trećem razredu svi su učenici aktivno sudjelovali i verbalno izražavali svoje dojmove. Većina nije imala poteškoća s verbalnim izražavanjem, iako rečenice, kojima su izražavali misli i osjećaje bile, nisu uvijek bile pravilno, gramatički i stilski, strukturirane. U četvrtomu razredu objava doživljaja i njegova korekcija nije bila provedena, iako su učenici spontano izražavali svoje osjećaje. Korekcija u tom dijelu izostala je, njihova mišljenja nisu prokomentirana i analizirana. U daljnji tijek interpretacije učiteljica je ušla ispitujući pitanja koja su se nalazila ispod teksta u udžbeniku. Kroz interpretaciju, među učenicima bilo je mnogo negodovanja, bilo je vidljivo da im se tekst ne sviđa i da se, u globalu, osjećaju manje vrijedno u odnosu na ostale rase. U ovom dijelu reakcija učiteljice je izostala. Posljedica navedenoga je loša atmosfera u razredu, učenikovo loše emocionalno stanje i nekvalitetna interpretacija teksta.

Nakon provedbe individualnih nastavnih sati zabilježeni su različiti rezultati u svakome razredu. U trećemu razredu, gdje je objava doživljaja provedena kroz dramske tehnike, bilo je vidljivo da je motivacija *Vodena fantazija* imala velik utjecaj na objavu doživljaja. Učenicima su se za vrijeme motivacije, na izrazima lica nazirali različiti osjećaji koji su kasnije bili prisutni i u objavi doživljaja. U odgovorima tijekom interpretacije teksta opisivali su osjećaje koje su pokazivali na svojim tijelima i izrazu lica koje su imali prilikom izvođenja *kipova*.

Dramska tehnika provedena je i u četvrtomu razredu kroz *lutke*. Nakon provedenoga sata zaključuje se da je učenicima bilo teško govoriti kroz *lutku*. Osjećaje su krenuli izražavati kroz *lutku*, međutim kako je govorenje svoga doživljaja odmicalo, učenici su *lutku* zanemarivali i govorili iz svoje perspektive. Ovakav ishod, pretpostavlja se da je rezultat prvog susreta s *lutkom* u objavi doživljaja. Također, pretpostavlja se da je i dob učenika jedan od razloga lošijeg izražavanja kroz ovakvu dramsku tehniku.

Psihologijske tehnike provedene su također u trećemu i četvrtomu razredu. U trećemu razredu provedena je objava doživljaja kroz *List osjećaja*. U učeničkim odgovorima u objavi doživljaja, odmah je bilo vidljivo razumijevanje pjesme. Važno je reći da su svi učenici u ovome razredu željeli verbalizirati zašto su odabrali navedene boje i osjećaje. Zbog nedostatka vremena nisu svi učenici mogli objasniti svoje *listove*. Tijekom interpretacije teksta vraćali su se sami na osjećaje koje su zapisali i povezivali su ih sa svojim osjećajima.

U četvrtomu razredu objava doživljaja provedena je kroz psihologijsku tehniku *Simboli*. Učenicima je za ovakav način izražavanja doživljaja bilo potrebno više vremena nego uobičajeno. Nekima nije bilo dovoljno vremena da se izraze, dok drugi nisu znali kakav bi simbol nacrtali. Učenicima je tada bilo dozvoljeno izraziti se na bilo koji način žele, međutim neki nisu bili zainteresirani. Ostali su svoje doživljaje izražavali prema predlošku koji im je dan, međutim neki učenici nacrtali su stvarni odraz svojih osjećaja koji je bio drugačiji i kreativniji. Svakako, objavu doživljaja moguće bi bilo provesti tako da se učenicima ne daje predložak već da sami nacrtaju svoj simbol priče ili objavu provesti tako da samo komentiraju simbol. Tako bi se uštedjelo na vremenu, a objava doživljaja bila bi provedena kvalitetno. U

ovom slučaju vidljiva je suosjećajnost kod učenika. Sve osjećaje koje je osjećao lan iz priče, navodili su i učenici.

11. ZAKLJUČAK

Ovim diplomskim radom ispitivali su se inovativni načini provedbe objave doživljaja. Cilj istraživanja bio je ispitati stajališta učitelja razredne nastave o objavi doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika te u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi pronaći nove načine provedbe objave doživljaja i njegove korekcije, ispitati interes učenika za drugačijim načinima provedbe doživljaja te kako se novi načini provedbe objave doživljaja mogu učinkovito upotrijebiti u nastavi književnosti radi uspješnije interpretacije teksta i postizanja individualiziranog pristupa mislima i osjećajima učenika.

Za potrebe rada provedeno je opsežno istraživanje koje se sastojalo od dva dijela. Prvi dio sastojao se od polustrukturiranoga upitnika za učitelje, a drugi dio od praktičnoga dijela koje je provedeno s učenicima u školi. Na temelju istraživanja došli smo do odgovora na postavljena istraživačka pitanja.

Prvo istraživačko pitanje bilo je *Provode li učitelji objavu doživljaja, je li ona važna ili ju treba ukinuti?*

Rezultati provedenoga istraživanja pokazuju da većina učitelja provodi objavu doživljaja, smatra ju važnom za daljnju interpretaciju teksta i emocionalno stanje učenika. Zanimljiva konstatacija jednog učitelja kaže da objavu doživljaja smatra toliko važnom da bi za njeno pravilno provođenje treba za obradu osigurati blok-sat kako bi svi učenici dobili priliku izražavati svoj doživljaj na više raznih načina. Nekolicina učitelja kaže da objava doživljaja u nekim nastavnim satima nema toliko važnu ulogu te da ju stoga tada nije potrebno provoditi, dok rijetki smatraju da objavu doživljaja i njegovu korekciju treba ukinuti. Uz navedene odgovore o ukidanju nije bilo obrazloženja zašto ju je potrebno ukinuti.

Drugo istraživačko pitanje bilo je *Provode li učitelji objavu doživljaja kroz razgovor ili koriste neke kreativnije načine objave doživljaja?*

Rezultati provedenoga istraživanja pokazuju da učitelji koriste sve navedene načine objave doživljaja. S druge strane, neki učitelji kažu kako nemaju dovoljno znanja o drugačijim načinima provedbe objave doživljaja i željeli bi ih bolje upoznati.

Obradom i analizom dobivenih rezultata može se zaključiti kako je objava doživljaja važna etapa sata i kako ju nije potrebno ukidati. Glede drugačijih načina provedbe ove etape, poput dramskih i psihologijskih tehnika, većina učitelja kaže da je upoznata s njima i da ih koristi u nastavi.

Treće istraživačko pitanje bilo je *Mogu li kreativniji načini objave doživljaja pridonijeti boljoj interpretaciji književnoumjetničkoga teksta?*

Praktični dio istraživanja dao je odgovor na ovo pitanje. Pokazalo se da su učenici vrlo otvoreni za drugačije načine provedbe objave doživljaja i kako su im korištene dramske i psihologijske tehnike bile dobar predložak za verbalizaciju. Suprotno tome, hospitiranje na nastavi u trećemu i četvrtomu razredu pokazalo je da učitelji ovoj etapi sata ne pridaju veliku pozornost, dok učenici pokazuju veliki interes za ovu etapu sata.

Provedeno istraživanje pokazalo je kako većina učitelja pokazuje interes za ovu etapu sata. Ona je dio svake strukture sata unutar Hrvatskoga jezika i iako zauzima minimalnu vremensku dimenziju, vrlo je važna za učenikov razvoj. Kako bi se kvalitetno provela važno je veliku pozornost posvetiti motivaciji, interpretativnomu čitanju i atmosferi za vrijeme čitanja. Na taj način učenici mogu snažnije doživjeti književnoumjetnički tekst, a objava doživljaja tada dobiva veću vrijednost za daljnju interpretaciju i samog učenika. Jasno je da se teorijski dio ne provodi uvijek u praksi zbog niza nepredvidljivih okolnosti. Unatoč tome, može se zaključiti da je su u ovome području potrebna daljnja istraživanja i otkrivanje inovativnih načina provedbe doživljaja jer je svako dijete u razredu različito i izražava svoje emocije na različite načine. Zadatak učitelja je da, koliko god mu to vrijeme i prostor dopušta, pronalazi načine izražavanja doživljaja koji će pridonijeti učenikovu bogaćenju rječnika, razvitku govornih sposobnosti i razvoju emocionalne pismenosti.

12. POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA

Tablice:

Tablica 1. Metodički sustavi u metodici književnosti i pripadajući čimbenici

Tablica 2. Doživljajno-spoznajne motivacije

Tablica 3. Primjeri psihologijskih tehnika u objavi doživljaja

Tablica 4. Prilagođene dramske tehnike u svrhu objave doživljaja i njegove korekcije

Tablica 5. Važnost objave doživljaja

Tablica 6. Drugaćiji načini provedbe objave doživljaja koje koriste učiteljima u praksi

Tablica 7. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Tablica 8. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Tablica 9. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Tablica 10. Nastavne situacije ključne za objavu doživljaja

Grafikoni:

Grafikon 1. Godine iskustva ispitanika

Grafikon 2. Razred u kojemu učitelj predaje

Grafikon 3. Sat Hrvatskog jezika započinjem kreativnom i unaprijed osmišljenom motivacijom

Grafikon 4. Sate Hrvatskog jezika provodim prema unaprijed oblikovanim, pisanim pripravama priloženim uz metodički priručnik

Grafikon 5. Učenicima interpretativno čitam književnoumjetničke tekstove

Grafikon 6. Sat interpretacije književnoumjetničkoga teksta organiziram tako da učenici samostalno čitaju tekst bez moga interpretativnog čitanja

Grafikon 7. U nastavi Hrvatskoga jezika, nakon interpretativno pročitana teksta, objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim

Grafikon 8. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim metodom razgovora

Grafikon 9. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz dramske tehnike

Grafikon 10. Objavu doživljaja i njegovu korekciju provodim kroz psihologijske tehnike

Grafikon 11. Prilikom objave doživljaja učenici imaju iste ili slične odgovore

Grafikon 12. Učenici u mome razredu imaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima

Grafikon 13. Objava doživljaja: List osjećaja

Grafikon 14. Objava doživljaja: List osjećaja

Slike:

Slika 1. Objava doživljaja kroz dramsku tehniku

Slika 2. Objava doživljaja potaknuta dramskom tehnikom

Slika 3. Objava doživljaja potaknuta dramskom tehnikom

Slika 4. Primjer objave doživljaja - psihologijska tehnika *List osjećaja*

Slika 5. Primjer objave doživljaja - psihologijska tehnika *List osjećaja*

Slika 6. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*

Slika 7. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*

Slika 8. Prikaz objave doživljaja - psihologijska tehnika *Simboli*

13. LITERATURA

1. Benjak M., Ljubešić M. (2013). *Od Peruška do otvorenog sustava*, Zagreb: Školska knjiga.
2. Bežen A. (2008). *Metodika znanost o poučavanju nastavnog predmeta*, Učiteljski fakultet: Profil.
3. Bojović D. (2013). *Više od igre Ispričaj mi priču: Dramske metode u radu s djecom*, Split: harfa d.o.o.
4. Čudina-Obradović M. (2000). *Kad kraljevna piše kraljeviću psihološki temelji učenja čitanja i pisanja: Priručnik za učitelje*, Zagreb: Biblioteka Korak po korak.
5. Gruić I. (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet: Procesna drama ili drama u nastajanju*, Zagreb: Golden marketing.
6. Kovačević M., (1997). *Metodičko-književna motrišta*, Zagreb: Školske novine
7. Krumes Šimunović, I., Blekić, I. (2013), Prednosti korelacijsko-integracijskoga sustava u pristupu književnom djelu, *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, (0044-4855) 29; 168-187.
8. Lagumdžija N. (2000). *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti*, Zagreb: Hena com.
9. Lazzarich M. (2017). *Metodika Hrvatskoga jezika u razrednoj nastavi*, Rijeka: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
10. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16093>, pristupljeno 17. 06. 2018.
11. Lučić K. (2008). *Prožimanje riječi, slike i glazbe u metodici književnosti u razrednoj nastavi*, Zagreb: Školska knjiga.
12. Osnovna škola "Matija Gubec" Cernik - Print, http://os-mgubec-cernik.skole.hr/print/?prt_name=news&prt_id=509, pristupljeno 22. 06. 2018.
13. Pavlović A. (2016). Korelacijsko-integracijski sustav u poučavanju Dnevnika Anne Frank u nastavi hrvatskoga jezika (diplomski rad),

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku, Zagreb.
Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/8680/> (pristupljeno 4. travnja 2018.).

14. Rosandić D. (2005). *Metodika književnog odgoja (Temeljni metodičkknjiževne enciklopedije)*, Zagreb: Školska knjiga.
15. Stanišić E. (2016). Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika, Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture, 13(2), 67-77.
16. Težak S. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskog jezika 1*, Zagreb: Školska knjiga.
17. Težak S. (1998). *Teorija i praksa nastave hrvatskog jezika 2*, Zagreb: Školska knjiga.
18. Velički V. (2013). *Pričanje priča - stvaranje priča: Povratak izgubljenomu govoru*, Zagreb: Alfa.
19. Vukonić-Žunić J., Delaš B. (2006). *Lutkarski medij u školi priručnik za učitelje i voditelje lutkarskih družina*, Zagreb: Školska knjiga.

14. PRILOZI

Prilog 1 - Lingvometodički predložak: pjesma „Što mi se tužio hrast”

ŠTO MI SE TUŽIO HRAST

Jednom sam prisluhnuo da čujem što to zapravo šumi hrast. Da li on to samo razgovara s lahorom da mu prođe vrijeme ili nešto došaptava drugom drveću. Nedaleko se čule sjekire i pile kako odjekuju u šumi. I čuo sam tada ovo:

Kad mi ljudi dođu blizu,
Kao da me pogledima grizu:
Dođu sa sjekirom ili pilom,
Jeza mi prođe i najtanjom žilom!
Oni bi htjeli da ja budem kakva mrtva stvar,
Da budem stol, krevet il' ormar
Ili vrata,
Ili prozor s trećeg kata,
Ili kakva glupa klupa.
Oni se svašta sjete:
Metnu me u parkete
I po meni gaze,
Kao da sam ja komad njihove staze
Ili hoće da budem bure
I da iz mene pića cure,
Ili me pale, da se na meni griju
(A to je najgori od jada sviju!)
A ja najviše volim u šumi šumiti
Volim gusta hladovina biti,
Volim vjeverice kriti,
Volim ljuljati ptice i gnijezda
I noću brojiti jata zvijezda.

Grigor Vitez

(http://os-mgubec-cernik.skole.hr/print/?prt_name=news&prt_id=509,
pristupljeno 22. 06. 2018.)

Prilog 2 - Lingvometodički predložak: priča „Lan”¹⁴

Hans Christian Andersen

Bajke i priče

Lan

Procvao jednom u livadi jedan lan. Sunce ga je grijalo, oblaci kišni zalijevali, a njemu je to godilo. Napredovao je i bivao sve ljepši.

- Vele da sam naočit - reče lan - i da sam tako lijepo izrastao te da će od mene biti divno platno. Ah, kako sam sretan! Ja sam sigurno najsretniji od svih! Tako mi je lijepo, a još će i nešto od mene biti! Neizmjereno sam sretan, najsretniji na svijetu!

- Nije kraj, ne! Sunce jutros sja, kiša mi godi, upravo čujem kako rastem, osjećam da cvjetam, sretan sam i presretan!

Ali jednog dana došli ljudi, potegli lan za stabljiku te ga iščupali iz korijena: i bogme ga je boljelo. Onda ga pokiselili u vodu, kao da ga hoće utopiti, pa stavili na vatru, kao da ga kane ispeći - baš strahota!

»Ne može uvijek biti dobro!« pomisli lan. »Valja sve okušati, bez muke nema nauke«

(...)

»Bijah izvanredno sretan!« kazivaše u sebi kraj sve svoje nevolje. »Treba se veseliti i onome dobru što je bilo pa prošlo! Oh, veseliti se, veseliti!«

Kad je lan konačno izašao iz stroja postao je prekrasna tkanina.» Zaista je divno! Pa ako sam malo i trpio, zato sam sad nešto postao; baš sam sretan među sretnicima!«

Nakon nekog vremena, platno dođe u kuću, gdje ga dočekaše oštre škarice. Ah, kako su ga rezali uzduž i poprijeko, kako su ga iglom boli i šivali! To zbilja nije bio užitak! Ali od platna nastade divna košulja i lan ponovno postade sretan!

Neprestano je govorio kako je njegov život sretan unatoč poteškoćama kroz koje prolazi. Ipak, radosti i boli njegova života nisu završile. Prolazile godine - platno istančalo, dotrajalo.

»Jednom je ionako svemu kraj!« - reče svaki komad. Sad ih razderu u krpe i prnje, tako da su zbilja pomislile da je svemu kraj, jer su ih počeli sjeći i gnjesti, miješati i kuhati - ni same nisu znale što se sve s njima zbiva - dok naposljetku nisu postale

¹⁴ Lingvometodični predložak napisan je prema priči Lan iz knjige Lan Hansa Christiana Andersena Bajke i priče.

najfiniji bijeli papir. Na papiru su bile napisane najljepše priče od kojih su ljudi postajali pametniji i bolji. »To je više nego što sam sanjao dok sam još bio malen, modar cvijet u polju! Nisam mogao ni pomisliti da ću jednom ljudima donositi radost i znanje. Višnji mi je svjedok da mi je sva zasluga u tome što sam kako-tako nastojao da se održim. I gle: radost me stiže za radošću i čast za čašću.«

Pomislio papir kako će na još neko putovanje, ali postao je knjiga koju su stavili na policu. »Dobro je sabrati se i razmisliti o samom sebi. Sad istom pravo znam što u sebi nosim! A upoznati sebe, to zapravo znači napredovati.«

Jednog dana metnuše sve knjige u kamin. Čitav svezak papira ležao je u vatri. »Sad idem pravo k suncu« čulo se iz plamena, kao da se odjednom oglasilo tisuću glasova, a vatra udara van kroz dimnjak prema nebu...

Prilog 3 - Anketni upitnik

Poštovane učiteljice i učitelji,

Ovaj upitnik osmišljen je za potrebe diplomskog rada iz Metodike hrvatskoga jezika na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na Odsjeku u Petrinji. Njime se želi ispitati Vaše mišljenje o izražavanju (objavi) doživljaja kao etapi sata Hrvatskog jezika.

Molimo Vas, pažljivo pročitate svaku tvrdnju i odgovorite što Vi mislite i što je u Vašem slučaju točno. Uz svaku tvrdnju upisane su brojke od 1 do 5. Brojke znače da se to događa: –Nikada –Vrlo rijetko –Povremeno –Često –Uvijek. Uz jednu tvrdnju možete prekriti samo jedan kvadratić. Ako niste sigurni u svoj odgovor, razmislite i odlučite se za odgovor za koji procijenite da se najviše odnosi na Vas. Pišite crnom ili plavom kemijskom olovkom. Ovo je ispitivanje anonimno.

Unaprijed hvala na pomoći i suradnji!

Razred: a) 1. b) 2. c) 3. d) 4.

Spol učitelja: a) ž b) m

Godine radnog iskustva:

a) do 5 godina b) 6-10 godina c) 11-15 godina d) 16-20 godina e) 21-25 godina f) 26-30 godina g) 31-35 godina h) 36-40 godina i) 41-45 godina

1. Sat Hrvatskog jezika započinjem kreativnom i unaprijed osmišljenom motivacijom.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

2. Sate Hrvatskog jezika provodim prema unaprijed oblikovanim pisanim pripravama priloženim uz metodički priručnik.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

3. Učenicima interpretativno čitam književnoumjetničke tekstove.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

4. Sat interpretacije književnoumjetničkoga teksta organiziram tako da učenici samostalno čitaju tekst bez moga interpretativnog čitanja.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

5. U nastavi Hrvatskog jezika, nakon interpretativno pročitanog teksta, objavu doživljaja provodim:

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

6. Objavu doživljaja provodim metodom razgovora.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

7. Prilikom objave doživljaja učenici imaju iste ili slične odgovore. (Očito je da govore što su čuli od prvog učenika, a ne da su to i doživjeli tako.)

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

8. Učenici u mome razredu imaju poteškoća s izražavanjem doživljaja riječima.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

9. Objavu doživljaja pokušala/pokušao sam provesti kroz dramske tehnike.

1	2	3	4	5
Nikada	Povremeno	Vrlo rijetko	Često	Uvijek

10. Objavu doživljaja pokušala/pokušao sam provesti kroz psihologijske tehnike.

11. Smatrate li objavu doživljaja, kao etapu sata, u nastavi Hrvatskog jezika važnom i zašto? Mislite li da ju treba ukinuti ili pak provoditi na neke druge načine?

12. Ukratko objasnite drugačije načine koje primjenjujete kako bi Vaši učenici najprimjerenije izrazili svoj doživljaj teksta.

Prilog 4 - Djelomične pisane priprave¹⁵

Priprava za nastavni sat gdje se koristi lingvometodički predložak „Što mi se tužio hrast” u svrhu provedbe objave doživljaja kroz dramsku tehniku *Kip*

REPUBLIKA HRVATSKA

UČITELJSKI FAKULTET U ZAGREBU

Odsjek u Petrinji

Trg Matice hrvatske 12

44 250 Petrinja

Škola: Osnovna škola Dragutina Tadijanovića

Student/ica: Laura Gradečki

Nadnevak: 24. 4. 2018.

¹⁵ Nastavni sati provedeni su prema cjelovitim pisanim pripravama, međutim ovdje su priloženi dijelovi važni za objavu doživljaja.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNE JEDINICE

NASTAVNI PREDMET: Hrvatski jezik

NASTAVNO PODRUČJE - književnost

TEMA: tema u poeziji i prozi

NASTAVNA JEDINICA: interpretacija pjesme *Što mi se tužio hrast*, Grigor Vitez

RAZRED: 3.

CILJ SATA: izraziti doživljaj pjesme, prepoznati temu, izluštiti emocionalni sloj pjesme, pokazati kako oni mogu utjecati na odnos drugih prema njima i kako sami učenici mogu utjecati na sve što im se događa i na svijet oko sebe

KLJUČNI POJMOVI: tema pjesme

OBRAZOVNA POSTIGNUĆA: uočavanje teme u poetskom tekstu, zamjećivanje i izdvajanje pjesničkih slika u poetskom tekstu

TIP SATA: interpretacija pjesme

OBRAZOVNE ZADAĆE: odrediti temu pjesme, prepoznati pjesničke slike, prepoznati stih, proširivati rječnik, razvijati dramski izraz

FUNKCIONALNE ZADAĆE: spoznavanje i doživljavanje književnog djela, izražavanje doživljaja pjesme, doživjeti pjesmu, razvijati sposobnost zapažanja i pamćenja, vježbati govorenje, slušanje, poticati sposobnost zamišljanja, razvijati sposobnost govornog i dramskog izražavanja, upućivati učenike na slušanje drugoga, poticati interpretativno čitanje uz uvažavanje vrednota govorenog jezika

ODGOJNE ZADAĆE: razvijati ljubav prema poetskoj riječi, slobodno izražavanje doživljaja, njegovati ljubav prema svome jeziku, razvijati pravilan odnos prema čitanju, stvaranje osoba koje mogu utjecati na svijet oko sebe, poticati vedru atmosferu, naglasiti važnost brige za Zemlju

ISHODI UČENJA: učenici će moći prepoznati pjesmu među ostalim književnim vrstama, odrediti temu pjesme, izraziti doživljaje, osjećaje i stavove na koje ih je

pjesma pobudila, identificirati se s „likom“ u pjesmi, govoriti o tome tko su, odrediti što im je važno i kako mogu nešto promijeniti

NASTAVNE METODE: metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, čitanja, pisanja, rada na tekstu

KORELACIJA: unutarpredmetna integracija: jezik, jezično izražavanje (izgovor glasa, pisanje glasa, razgovor, književni jezik), medijska kultura (dramsko izražavanje) **izvanpredmetna korelacija:** Priroda i društvo – Gospodarstvo i zaštita okoliša, SRO-održivi razvoj

METODIČKI SUSTAVI: korelacijsko-integracijski sustav

NASTAVNI IZVORI I SREDSTVA: pisanka, ploča, knjiga *Kad bi drveće hodalo*, plakat s obrisima hrasta, rječnik, listići

OBLICI NASTAVE: frontalni rad, individualni rad, rad u skupinama

KOMUNICIRANJE: učitelj-učenik, učenik-učenik, učitelj - književnoumjetnički tekst, učenik - književnoumjetnički tekst

MJESTO IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE: učionica

VREMENSKI OPSEG IZVOĐENJA: 45 min

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNOG SATA:

Nastavna etapa	Korelacija s nastavnim predmetima i područjima	Nastavne metode, izvori i sredstva	Sadržaj nastavne situacije	Zadaća nastavne situacije
Razvoj kompetencija	komunikacija na materinskom jeziku, kulturna svijest i izražavanje			
1. Emocionalno-intelektualna motivacija	Jezično izražavanje	Metoda usmenog izlaganja Metoda razgovora	Pozdravljam učenike i predstavljam se. S: Dobar dan! Ja sam Laura. Veselim se što smo danas zajedno na satu Hrvatskog jezika. U: Dobar dan!	Stvoriti uvjete za rad Motivirati učenike i pripremiti ih za daljnji rad

	Priroda i društvo	Puštanje glazbe	<p>Počinje vođena fantazija. S: Udobno se smjestite. Zatvorite oči i dišite. Na livadi si. Potočić žubori pokraj tebe. Zlačano sunce grije ti obraze. Ugodno ti je.. Prolaziš preko zelenog brdašca. Penješ se. Mirisno cvijeće smije ti se i sretan si. Spuštaš se niz brdašce i ugledaš veliku raskošnu hrastovu šumu. Pogledaj ju. Sve se zeleni od raskošnih krošnja hrastova. Trčiš prema njoj i ulaziš u njezin divan prostor. Diviš joj se. Vidiš vjeverice, evo i zec je preskočio preko tvoga puta. Igra se... Čuješ vjetar kako šumi, lagano dodirujući listiće hrastova...</p>	
--	-------------------	-----------------	--	--

			<p>Lijepo ti je, baš ti je lijepo... Ali odjednom u daljini čuješ glasan i oštar zvuk.. Čuješ pile i sjekire... Uplašiš se na trenutak, ali pažnju ti zaokupe hrastovi koji se počinju sve više njihati.. Kao da su i oni uplašeni.. Postaješ znatiželjan jer osjećaš kao da ti jedan hrast svojim šumovima nešto želi reći. Približavaš mu se... Osluškujesh... Poslušaj. Što ti govori? Što ti to tako silno želi reći? Za vrijeme vođene fantazije i najave i lokalizacije, lagano svira instrumental. Nakon vođene fantazije slijedi razgovor. S: Što ti je rekao hrast?</p>	
2. Najava i lokalizacija		Metoda usmenog izlaganja	Na ploči na zelenom hamer papiru, smeđom bojom	<p>Poticati učenike da slušaju</p> <p>Razvijati</p>

			<p>iscrtane su konture hrasta. Okrećem ga i najavljujem pjesmu;</p> <p>S: Što mislite, osjeća li drveće? Ako osjeća, što osjeća?</p> <p>Odgovor na ovo pitanje naći ćemo u pjesmi Grigora Viteza Što mi se tužio hrast. Prije čitanja pjesme, željela bih vam samo reći da je pjesnik Grigor Vitez uz nju zabilježio kako je šecuci šumom zastao i prisluhnuo da čuje što to šumi hrast. Razgovara li s vjetrom samo da mu prođe vrijeme ili nešto došaptava drugom drveću.</p>	pozornost učenika
3. Izražajno (interpretativno) čitanje	Jezično izražavanje	Metoda čitanja Knjiga Metoda slušanja	Izražajno, glasno i jasno čitam pjesmu koristeći vrednote govorenoga jezika.	Razvijanje pažnje, pamćenja i slušanja Slušanje interpretativnog čitanja

4. Emocionalno-intelektualna stanka		Metoda razmišljanja	Nakon interpretativnog čitanja slijedi kratka emocionalno-intelektualna pauza od nekoliko sekundi kako bi učenici sredili dojmove o pjesmi koju su čuli.	Primiti i doživjeti književnoumjetničko djelo
5. Objavljivanje doživljaja	Dramsko izražavanje	Metoda razgovora	<p>S: Ustani. Zažmiri i postani hrast iz pjesme. Pokaži njegove osjećaje izrazom lica, pokretom ruke i nogu.</p> <p>Učenici otvaraju oči. Tko želi može reći zašto je baš na ovakav način prikazao osjećaje hrasta. Također, može reći i kako su osjećaji hrasta utjecali na njegove osjećaje.</p>	<p>Poticati kod učenika izricanje stavova i doživljaja</p> <p>Poticati drugačije načine izražavanja osjećaja</p>

Priprava za nastavni sat gdje se koristi lingvometodički predložak „Što mi se tužio hrast” u svrhu provedbe objave doživljaja kroz psihologijsku tehniku *List osjećaja*

REPUBLIKA HRVATSKA

UČITELJSKI FAKULTET U ZAGREBU

Odsjek u Petrinji

Trg Matice hrvatske 12

44 250 Petrinja

Škola: I. osnovna škola Petrinja

Student/ica: Laura Gradečki

Nadnevak: 25. 4. 2018.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNE JEDINICE

NASTAVNI PREDMET: Hrvatski jezik

NASTAVNO PODRUČJE - književnost

TEMA: tema u poeziji i prozi

NASTAVNA JEDINICA: interpretacija pjesme *Što mi se tužio hrast*, Grigor Vitez

RAZRED: 3.

CILJ SATA: izraziti doživljaj pjesme, prepoznati temu, izljučiti emocionalni sloj pjesme, utvrditi što je učenicima važno u odnosu drugih osoba prema njima i koji se osjećaji tada u njima javljaju, reći kako oni mogu utjecati na odnos drugih prema njima i kako sami učenici mogu utjecati na sebe i svijet oko sebe

KLJUČNI POJMOVI: tema pjesme

OBRAZOVNA POSTIGNUĆA: uočavanje teme u poetskom tekstu, zamjećivanje i izdvajanje teme u poetskom tekstu

TIP SATA: interpretacija pjesme

OBRAZOVNE ZADAĆE: odrediti temu pjesme, prepoznati pjesničke slike, prepoznati stih, proširivati rječnik, zapaziti obilježja poetskog teksta, prema obliku ga razlikovati među ostalim književnim vrstama

FUNKCIONALNE ZADAĆE: spoznavanje i doživljavanje književnog djela, izražavanje doživljaja pjesme, razvijati emocionalnu pismenost, razvijati sposobnost zapažanja i pamćenja, vježbati govorenje, slušanje, pripovijedanje, poticati sposobnost zamišljanja, razvijati sposobnost govornog izražavanja, upućivati učenike na slušanje drugoga, poticati interpretativno čitanje uz uvažavanje vrednota govorenoga jezika

ODGOJNE ZADAĆE: razvijati ljubav prema poetskoj riječi, slobodno izražavanje doživljaja, njegovati ljubav prema svome jeziku, razvijati pravilan odnos prema čitanju, stvaranje osoba koje mogu utjecati na svijet oko sebe, poticati vedru atmosferu, naglasiti važnost brige za Zemlju

ISHODI UČENJA: učenici će moći prepoznati pjesmu među ostalim književnim vrstama, izraziti doživljaje, osjećaje i stavove na koje ih je pjesma pobudila, identificirati se s likom u pjesmi, govoriti o tome tko su, odrediti što im je važno i kako mogu nešto promijeniti, odrediti temu pjesme

NASTAVNE METODE: metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, čitanja, pisanja, rada na tekstu, razmišljanja

KORELACIJA: unutarpredmetna integracija: jezik, jezično izražavanje (izgovor glasa, pisanje glasa, razgovor, književni jezik) **izvanpredmetna korelacija:** Priroda i društvo – Gospodarstvo i zaštita okoliša

METODIČKI SUSTAVI: interpretativno-analitički sustav, korelacijsko-integracijski pristup

NASTAVNI IZVORI I SREDSTVA: pisanka, ploča, čitanka, radna bilježnica, plakat sa stablom hrasta, kotač osjećaja

OBLICI NASTAVE: frontalni rad, individualni rad

KOMUNICIRANJE: učitelj-učenik, učenik-učenik, učitelj-književnoumjetnički tekst, učenik-književnoumjetnički tekst

MJESTO IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE: učionica

VREMENSKI OPSEG IZVOĐENJA: 45 min

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNOG SATA:

Nastavna etapa	Korelacija s nastavnim predmetima i područjima	Nastavne metode, izvori i sredstva	Sadržaj nastavne situacije	Zadaća nastavne situacije
Razvoj kompetencija	komunikacija na materinskom jeziku, socijalna i građanska kompetencija			
1. Emocionalno-intelektualna motivacija	<p>Jezično izražavanje</p> <p>Priroda i društvo</p>	<p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Kotač osjećaja</p> <p>Metoda razgovora</p>	<p>Pozdravljam učenike i predstavljam se.</p> <p>S: Dobar dan! Ja sam Laura. Veselim se što smo danas zajedno na satu Hrvatskoga jezika.</p> <p>U: Dobar dan!</p> <p>Pokazujem im kotač osjećaja. Na kotaču se nalazi 12 osjećaja (povjerenje, nemoć, strah, čuđenje, mržnja, tuga, gađenje, moć, ljutnja, dosada, ljubav, sreća). Učenici u sebi odabiru osjećaj. Čitam pitanja</p>	<p>Stvoriti uvjete za rad</p> <p>Motivirati učenike i pripremiti ih za daljnji rad</p>

			<p>za razmišljanje, a učenici razmišljaju o odgovorima. S: Zažmirite, opustite se i razmislite.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kada netko u tvojoj blizini osjeća (zadani osjećaj), kako se ti osjećaš? 2. Kada znaš da se neka osoba osjeća (zadani osjećaj), što možeš učiniti za tu osobu? 3. Kada ti osjećaš (zadani osjećaj), što bi htio/htjela da drugi učine za tebe? <p>Slijedi razgovor o odgovorima. Nakon toga pitam učenike što misle osjećaju li samo ljudi. Što je s biljkama? Životinjama? Pitam ih za njihovog psa, mačku – vesele li se kad se igraju.</p>	
2. Najava i lokalizacija		Plakat s hrastom	Na ploči na zelenom hamer papiru, smeđom bojom	Poticati učenike da slušaju Napisati na ploču ime pisca i naslov

		<p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>U pozadini svira tiha glazba</p>	<p>iscrtane su konture hrasta. Okrećem ga i najavljujem pjesmu;</p> <p>S: Saznali smo kako se vaši ljubimci osjećaju kad se s njima družite, igrate. Predložila bih da saznamo osjeća li drvo hrasta kao mi. Ako osjeća, što osjeća? Zamislite da je pjesnik Grigor Vitez zastao baš pored ovog hrasta, a što mu je hrast šapnuo saznate u pjesmi <i>Što mi se tužio hrast.</i></p> <p>Pišemo naslov i ime pisca na ploču.</p> <p>S: Prije čitanja pjesme, željela bih vam samo reći da je pjesnik Grigor Vitez uz nju zabilježio kako je šecući šumom zastao i prisluhnuo da čuje što to šumi hrast.</p>	<p>pjesme</p> <p>Razvijati pozornost učenika</p>
--	--	---	---	--

			Razgovara li s vjetrom samo da mu prođe vrijeme ili nešto došaptava drugom drveću.	
3. Izražajno (interpretativno) čitanje	Jezično izražavanje	Metoda čitanja Knjiga Metoda slušanja	Izražajno, glasno i jasno čitam pjesmu koristeći vrednote govorenoga jezika.	Razvijanje pažnje, pamćenja i slušanja Slušanje interpretativnog čitanja
4. Emocionalno-intelektualna stanka		Metoda razmišljanja	Nakon interpretativnoga čitanja slijedi kratka emocionalno-intelektualna pauza od nekoliko sekundi kako bi učenici sredili dojmove o pjesmi koju su čuli.	Primiti i doživjeti književnoumjetničko djelo
5. Objavljivanje doživljaja	Jezično izražavanje	Metoda razgovora	Učenici u bilježnici crtaju list osjećaja. S: Nacrtajte list osjećaja u kutu svoje bilježnice. Odaberite boje koje najbolje opisuju osjećaje hrasta. Poslužite se kotačem osjećaja. Desetak	Poticati kod učenika izricanje stavova i doživljaja Poticati govorne i izražajne sposobnosti učenika

			učenika čita osjećaje. Zaključujemo koji su osjećaji prevladavali u hrastu. S: Kako se vi sada osjećate kada ste čuli sve što osjeća hrast? Suosjećate li s njim?	
--	--	--	--	--

Priprava za nastavni sat gdje se koristi lingvometodički predložak „Lan”
u svrhu provedbe objave doživljaja kroz dramsku tehniku *Lutke*

REPUBLIKA HRVATSKA

UČITELJSKI FAKULTET U ZAGREBU

Odsjek u Petrinji

Trg Matice hrvatske 12

44 250 Petrinja

Škola: Osnovna škola Dragutina Tadijanovića

Student/ica: Laura Gradečki

Nadnevak: 24. 4. 2018.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNE JEDINICE

NASTAVNI PREDMET: Hrvatski jezik

NASTAVNO PODRUČJE – Književnost

TEMA: određivanje teme u prozi

NASTAVNA JEDINICA: interpretacija priče Hansa Christiana Andersena *Lan*

RAZRED: 4.

CILJ SATA: doživjeti priču i odrediti temu, imati optimističan stav kada se postavljaju osobni ciljevi

TIP SATA: sat učenja novog sadržaja

OBRAZOVNO-FUNKCIONALNE ZADAĆE: navesti neke vlastite primjere iz svakodnevnice, raspravljati o pročitanoj priči i komentirati ju, uvježbavati i prepričavati vlastita iskustva i doživljaje, doživjeti tekstove primjerene učeniku (recepcija); zamijetiti i odrediti temu; određivati pojedinosti u tematsko-sadržajnome sloju razvijati intelektualne sposobnosti, koncentraciju, pažnju, pamćenje i maštu, usavršavati tehniku čitanja i slušanja, unaprijediti sposobnost snalaženja i pronalaska odgovora u zadanoj priči, razumijevanje i shvaćanje pročitano, znati odgovoriti na pitanja na temelju odslušanog, poticati učenike na samostalno istraživanje, osposobiti učenike za formuliranje pitanja vezanih za priču

ODGOJNE ZADAĆE: razvijati ljubav i zanimanje za proširivanje znanja o hrvatskom jeziku, razvijati radne navike, poticati interes učenika za rad, osposobiti učenika za samostalnu djelatnost, razvijati navike slušanja i poštivanja sugovornika, stvarati ugodnu i poticajnu atmosferu u razredu, osvijestiti neke problemske situacije u razredu i u životu, poštivati druge, razvijati samopoštovanje, razvijati pozitivno mišljenje

ISHODI UČENJA: objasniti vlastite stavove i mišljenja, razgovarati o tekstu, odgovore potkrijepiti rečenicama iz teksta, analizirati priču, protumačiti nepoznate pojmove, zapisivati najvažnije činjenice o priči, pisati kratki sastavak, pjesmu ili dijalog,

NASTAVNE METODE: metoda čitanja, metoda pisanja, metoda rada na tekstu, metoda slušanja

KORELACIJA: unutarpredmetna **integracija:** jezično izražavanje; **izvanpredmetna korelacija:** Priroda i društvo, Sat razrednika - održivi razvoj

METODIČKI SUSTAVI: interpretativno-analitički sustav, korelacijsko-integracijski pristup

NASTAVNI IZVORI I SREDSTVA: lingvometodički predložak (priča H. C. Andersena *Lan*), lutka, rječnik

OBLICI NASTAVE: individualni, frontalni rad, rad u skupinama

KOMUNICIRANJE: učiteljica- učenici, učiteljica-učenik, učenik-učenik, učitelj-književnoumjetnički tekst, učenik-književnoumjetnički tekst

MJESTO IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE: učionica

VREMENSKI OPSEG IZVOĐENJA: 45 minuta

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNOG SATA:

Nastavna etapa	Korelacija s nastavnim predmetima i područjima	Nastavne metode, izvori i sredstva	Sadržaj nastavne situacije	Zadaca nastavne situacije
Razvoj kompetencija	komunikacija na materinskom jeziku, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, kulturna svijest i izražavanje			
1. Emocionalno-intelektualna motivacija	jezično izražavanje medijska kultura	lutka metoda usmenog izlaganja metoda slušanja metoda razgovora slika biljke lan sjemenke lana	Učenici imaju čarape koje su donijeli od kuće. Čarape su zelene, bijele ili plave boje kako bismo dobili dojam livade. Na njima crtaju oči. Učenici zamišljaju da je njihova čarapa lutka cvijet na livadi. Njihov zadatak je da ispričaju kakav su cvijet, što vide, što ih veseli, što bi im se moglo dogoditi, kakav bi mogao biti njihov kraj, u što bi se mogli pretvoriti, predviđaju li tužan ili sretan kraj.	motivirati učenike za daljni rad uživljavanje u ulogu

			Učenicima pokazujem sjemenke lana. Pitam ih znaju li od čega su nastale sjemenke. Razgovaramo o biljci lan. Pokazujem sliku biljke.	
2. Najava i lokalizacija	jezično izražavanje	metoda čitanja	S: Sada se opustite, ugodno se smjestite i poslušajte priču o cvijetu koji je prošao kroz mnogo dogodovština na putu kroz život. Posebnu pozornost obratite na njegove osjećaje dok prolazi kroz lijepe i one manje lijepe trenutke.	poticanje učenika na slušanje
3. Izražajno (interpretativno) čitanje	jezično izražavanje		Izražajno, glasno i jasno čitam priču koristeći vrednote govorenoga jezika.	
4. Emocionalno-intelektualna stanka			Nakon interpretativnog čitanja slijedi kratka emocionalno-intelektualna pauza od nekoliko sekundi bi učenici sredili dojmove o priči koju su čuli.	

<p>5. Objavljivanje doživljaja</p>	<p>jezično izražavanje</p>	<p>metoda razgovora metoda pisanja</p>	<p>S: Uzmite svoje lutke. 1. Neka tvoja lutka postane lan i kaže kako si se osjećala na početku priče, kada je cvjetao u livadi/ kada su ga ljudi iščupali iz korijena/ kada je postala platno/ kada su ga rezali škaricama/kada je postao divna košulja/ kada su ga razderali, sjekli, miješali i kuhali/kada je postao knjiga/ kada je postao dim i otišao u nebo.</p> <p>Učenici uspoređuju svoje osjećaje s osjećajima lana.</p>	<p>izraziti osobni stav i mišljenje vezano za priču</p> <p>razvijati empatiju</p>
---	----------------------------	---	--	---

Priprava za nastavni sat gdje se koristi lingvometodički predložak „Lan” u svrhu provedbe objave doživljaja kroz psihologijsku tehniku *Simboli*

REPUBLIKA HRVATSKA

UČITELJSKI FAKULTET U ZAGREBU

Odsjek u Petrinji

Trg Matice hrvatske 12

44 250 Petrinja

Škola: I. osnovna škola Petrinja

Student/ica: Laura Gradečki

Nadnevak: 23. 4. 2018.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNE JEDINICE

NASTAVNI PREDMET: Hrvatski jezik

NASTAVNO PODRUČJE – Književnost

TEMA: Određivanje teme u prozi

NASTAVNA JEDINICA: Interpretacija priče *Lan* Hansa Christiana Andersena

RAZRED: 4.

CILJ SATA: doživjeti priču i odrediti temu, imati optimističan stav kada se postavljaju osobni ciljevi

TIP SATA: sat interpretacije književnog teksta

OBRAZOVNO-FUNKCIONALNE ZADAĆE: navesti neke vlastite primjere iz svakodnevnice, raspravljati o pročitanoj priči i komentirati ju, uvježbavati i prepričavati vlastita iskustva i doživljaje, doživjeti tekstove primjerene učeniku (recepcija); zamijetiti i odrediti temu; određivati pojedinosti u tematsko-sadržajnome sloju, razvijati intelektualne sposobnosti, koncentraciju, pažnju, pamćenje i maštu, usavršavati tehniku čitanja i slušanja, unaprijediti sposobnost snalaženja i pronalaska odgovora u zadanoj priči, razumijevanje i shvaćanje pročitano, znati odgovoriti na pitanja na temelju odslušanog, poticati učenike na samostalno istraživanje, osposobiti učenike za formuliranje pitanja vezanih za priču

ODGOJNE ZADACĀE: razvijati ljubav i zanimanje za proširivanje znanja o hrvatskom jeziku, razvijati radne navike, poticati interes učenika za rad, osposobiti učenika za samostalnu djelatnost, razvijati navike slušanja i poštivanja sugovornika, stvarati ugodnu, i poticajnu atmosferu u razredu, osvijestiti neke problemske situacije u razredu i u životu, poštivanje drugih i samopoštovanje, razvijati pozitivno mišljenje usprkos nedaćama koje život nosi

ISHODI UĆENJA: ućenici će se moći uključiti u raspravu, objasniti vlastite stavove i mišljenja, razgovarati o tekstu, odgovore potkrijepiti rećenicama iz teksta, analizirati priću, protumaćiti nepoznate pojmove, zapisivati najvažnije činjenice o prići, pisati kratki sastavak, pjesmu ili dijalog

NASTAVNE METODE: metoda ćitanja, metoda pisanja, metoda rada na tekstu, metoda praktićnih radova, metoda slušanja

KORELACIJA: unutarpredmetna integracija: jezićno izražavanje, medijska kultura ; **izvanpredmetna korelacija:** Priroda i društvo - recikliranje, Sat razrednika - održivi razvoj, rad na ugodnim i neugodnim osjećajima, Likovna kultura - crtanje

METODIĆKI SUSTAVI: korelacijsko-integracijski sustav, stvaralaćki pristup

NASTAVNI IZVORI I SREDSTVA: plave i zelene marame, listići, posuda, voda, plastelin, živa rijeć ućenika i ućitelja

OBLICI NASTAVE: individualni, frontalni rad, rad u skupini

KOMUNICIRANJE: ućiteljica-ućenici, ućiteljica-ućenik, ućenik-ućenik, ućitelj-književnoumjetnićki tekst, ućenik-književnoumjetnićki tekst

MJESTO IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE: ućionica

VREMENSKI OPSEG IZVOĐENJA: 45 minuta

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNOG SATA:

Nastavna etapa	Korelacija s nastavnim predmetima i područjima	Nastavne metode, izvori i sredstva	Sadržaj nastavne situacije	Zadaća nastavne situacije
Razvoj kompetencija	komunikacija na materinskom jeziku, socijalna i građanska kompetencija			

<p>1. Emocionalno-intelektualna motivacija</p>	<p>Sat razrednog odjela - emocije</p>	<p>metoda praktičnih radova</p> <p>plastelin, brodić od papira, posuda, voda</p> <p>metoda slušanja</p> <p>metoda razgovora</p>	<p>Učenici se nalaze u krugu. U krugu se nalaze plave i zelene marame koje su potrebne za atmosferu u etapi interpretativnog a čitanja. Prije čitanja izvodim "pokus" od vode i plastelina. Stavljam kuglice plastelina u vodu. Zatim uzimam brod napravljen od papira i stavljam kuglice u brod, pokazujem kako sada kuglice plutaju u brodu. Slijedi razgovor o preprekama i njihovom svladavanju. S: Ponekad se, kad smo suočeni s preprekama, osjećamo obeshrabreno i želimo odustati. No, ako vjerujemo u sebe, možemo prebroditi izazov pred kojim se nalazimo i postići svoj cilj, kao što je bio primjer s lopticama od plastelina u brodiću koje su same tonule, a u brodiću ne tonu.</p>	<p>motivirati učenike za daljni rad</p> <p>uživljavanje u ulogu</p>
---	---------------------------------------	---	--	---

<p>2. Najava i lokalizacija</p>	<p>jezično izražavanje</p>	<p>metoda čitanja</p>	<p>S: Znete li što je to lan? U: (razni učenički odgovori) S: Svatko se suočava s izazovima, no važno je vjerovati da će se situacija nekako riješiti, a sada ćemo saznati kako se lan iz priče H. C. Andersena suočavao sa svojim nedaćama.</p>	<p>poticanje učenika na slušanje</p>
<p>3. Izražajno (interpretativno) čitanje</p>	<p>jezično izražavanje</p>	<p>Plave i zelene marame</p>	<p>Izražajno, glasno i jasno čitam priču koristeći vrednote govorenoga jezika.</p>	
<p>4. Emocionalno-intelektualna stanka</p>			<p>Nakon interpretativnog čitanja slijedi kratka emocionalno-intelektualna pauza od nekoliko sekundi kako bi učenici sredili dojmove o priči koju su čuli.</p>	
<p>5. Objavljivanje doživljaja</p>	<p>jezično izražavanje</p>	<p>metoda razgovora metoda pisanja</p>	<p>S: Kako ovaj simbol :) / :(/ :) možete povezati s pričom koju ste sada čuli? Na ploči crtam osjećajnike, odijeljeni su kosom pregradom.</p>	<p>izraziti osobni stav i mišljenje vezano za priču</p>

			Učenici govore o simbolima koje vide te o tome mogu li svoje osjećaje tijekom priče poistovjetiti sa osjećajima koje je osjećao lan. Nakon toga učenici crtaju svoj simbol osjećaja priče i govore zašto su baš to nacrtali.	
--	--	--	--	--

15. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Laura Gradečki rođena je 19. srpnja 1994. godine u Zagrebu u Republici Hrvatskoj. Živi u Vrbovcu, nedaleko od Zagreba. 2001. godine započela je svoje osnovnoškolsko obrazovanje u rodnom mjestu u I. osnovnoj školi Vrbovec. Nakon završene osnovne škole, 2009. godine obrazovanje nastavlja u Srednjoj školi Vrbovec gdje upisuje smjer ekonomist, program Ekonomija i trgovina. Po završetku srednje škole upisuje Učiteljski studij Sveučilišta u Zagrebu na Učiteljskom fakultetu, na Odsjeku u Petrinji. Dobitnica je stipendije grada Vrbovca koju prima četiri akademske godine. Tijekom studiranja dobiva Dekanovu nagradu za uspjeh 2015. godine te sudjeluje na Konferenciji znanosti i umjetnosti *Studikon* gdje predstavlja svoj uspješan javni sat iz područja Metodike hrvatskog jezika.

16. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam rad „Izražavanje (objava) doživljaja u nastavi Hrvatskoga jezika” napisala samostalno služeći se znanjem stečenim tijekom studija te navedenom literaturom.

Laura Gradečki
